

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
Zia-Ur Rahman Cad. 9-11, 06700 G.O.P. Ankara
Τηλ. ++90/312/4278307-8 Fax ++90/312/4278374
E-mail: ecocom-ankara@mfa.gr

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2019

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Συντάκτες:
Παρασκευή Τασάκου, Γεν.Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Σαμουήλ Ζήσης, Γραμματέας ΟΕΥ Α΄

Άγκυρα, Ιούνιος 2020

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α	
ΤΟΥΡΚΙΑ-ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
1. Στοιχεία Γεωγραφίας	3
2. Πληθυσμός	3
3. Πολιτικό Σύστημα-Πολίτευμα	3
4. Εξωτερικές σχέσεις	5
4.1 Ευρωπαϊκή Ένωση	5
4.2 Συμμετοχή σε διεθνείς Οργανισμούς	6
4.3 Διμερής Οικονομική Συνεργασία	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	
1. Γενικά Στοιχεία	7
2. Βασικά Οικονομικά Μεγέθη	8
2.1 Πρόσφατες Μακροοικονομικές Εξελίξεις	9
2.2 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Σύνθεση)	10
2.3 Γεωργία/Αγροτική Παραγωγή	10
2.4 Βιομηχανία/Βιομηχανική παραγωγή	10
2.5 Πληθωρισμός	14
2.6 Αγορά εργασίας	14
2.7 Ανταγωνιστικότητα	15
2.8 Εξωτερικό Εμπόριο	16
3. Οικονομικό-Επιχειρηματικό Περιβάλλον (Φορολόγηση επιχειρήσεων, Εμπόδια δασμολογικά και μη προσβασιμότητας στην αγορά)	24
4. Τραπεζικός Τομέας	32
5. Υποδομές- Μεταφορές	33
6. Ρυθμιστικές Αρχές	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ	40
1.1 Διμερές Εμπόριο	40
1.2 Εντοπισμός ελληνικών προϊόντων με προοπτικές(Τρόφιμα, Δομικά υλικά, Φαρμακευτικά, Καλλυντικά,)	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ	50
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	
1.1 ΑΞΕ στην Τουρκία	50
1.2 Ελληνικές Επενδύσεις στην Τουρκία	51
1.3 Τουρκική επενδυτική δραστηριότητα στην Ελλάδα	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε	53
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	
1. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	53
1.1 Εισερχόμενος τουρισμός	54
1.2 Εξερχόμενος τουρισμός	56
1.3 Διμερείς τουριστικές ροές	56
2. Τομέας κατασκευών	58
3. Ενέργεια-ΑΠΕ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	61
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	62
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: ΤΟΥΡΚΙΑ - ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Στοιχεία Γεωγραφίας

Η Τουρκία έχει έκταση **780.580 τ.χλμ.**. Συνορεύει με την Αρμενία σε μήκος συνόρων 268 χλμ., Αζερμπαϊτζάν 9 χλμ., Βουλγαρία 240 χλμ., Γεωργία 252 χλμ., Ελλάδα 206 χλμ., Ιράν 499 χλμ., Ιράκ 331 χλμ., Συρία 822 χλμ.. Η ακτογραμμή ανέρχεται σε 7.200 χλμ.. **Το έδαφος της χώρας είναι** κυρίως ορεινό, με υψηλό κεντρικό υψίπεδο (Ανατολία) ενώ περιλαμβάνει και στενή παράκτια πεδιάδα.

Η Τουρκία διαιρείται γεωγραφικά σε επτά περιφέρειες. Αυτά είναι η περιφέρεια Αιγαίου και η περιφέρεια Μαρμαρά στα δυτικά, το περιφέρεια Μαύρης Θάλασσας στα βόρεια η περιφέρεια της Μεσογείου στα νότια, η Κεντρική Ανατολία στο κεντρικό τμήμα της Τουρκίας, η Ανατολική Ανατολία και η Νοτιοανατολική Ανατολία στα ανατολικά. Η μεγαλύτερη γεωγραφική περιφέρεια σε έκταση είναι της Ανατολικής Ανατολίας με έκταση 171.000 Km² ενώ η μεγαλύτερη σε πληθυσμό είναι η περιφέρεια του Μαρμαρά. Οι περιοχές αυτές ορίστηκαν στο πρώτο γεωγραφικό συνέδριο που έγινε στην Άγκυρα το 1941.

2. Πληθυσμός

(στοιχεία Τουρκικού Στατιστικού Ινστιτούτου)

Ο πληθυσμός της Τουρκίας, σύμφωνα με την Turkstat, ανέρχεται σε **83,154 εκατ. (στοιχεία 2019)**, εμφανίζοντας ετήσια αύξηση 13,9 γεννήσεις/1000 κατοίκους (έναντι 14,7/1000, το 2018).

- Το 92,8% του πληθυσμού ζει σε αστικά κέντρα έναντι 92,3% το προηγούμενο έτος.
- Η μέση ηλικία ανήλθε σε 32,4 έτη έναντι 32 το 2018.
- Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανέρχεται σε 67,8% του συνόλου ενώ αυτό των παιδιών (0-14 έτη) μειώθηκε σε 23,1%.
- Οι περιοχές με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση είναι αυτές της Κωνσταντινούπολης (15,5 εκατ.), της Άγκυρας (5,6 εκατ.), Σμύρνης (4,3 εκατ.), Προύσας (3 εκατ.) και Αττάλειας (2,5 εκατ.)
- Η πληθυσμιακή πυκνότητα είναι 108 κάτοικοι ανά τ. χλμ..

Ως προς τις εθνοτικές ομάδες, 70-75% του πληθυσμού υπολογίζεται ότι είναι τουρκικής καταγωγής, 19% Κουρδικής και το υπόλοιπο 7-12% άλλες μειονότητες (Πηγή: CIA the World Factbook).

3. Πολιτικό σύστημα-Πολίτευμα

Το πολίτευμα της Τουρκίας είναι Προεδρική δημοκρατία βασισμένη στην αρχή της διάκρισης των εξουσιών σε νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική.

Το 2019, σύμφωνα με το Δείκτη Μέτρησης της Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας, η Τουρκία κατετάγη στην 91^η θέση μεταξύ 198 χωρών ως προς την αντιληπτή διαφθορά του δημόσιου τομέα.

Η Τουρκία σημείωσε 39 μονάδες στις 100 σε σύγκριση με 49 το 2012. Εν προκειμένω σημειώνεται ότι όσο υψηλότερη είναι η βαθμολογία, τόσο λιγότερη είναι η αντιληπτή διαφθορά στον δημόσιο τομέα.

4. Εξωτερικές Οικονομικές σχέσεις

4.1 Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Τουρκία έχει ξεκινήσει διαπραγματεύσεις για πλήρη ένταξη με την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2005, όντας συνδεδεμένο μέλος με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα από το 1963 και έχοντας προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Τελωνιακή Ένωση το 1995. Η Τελωνιακή Ένωση Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1996, οδήγησε σε εκτεταμένη κατάργηση των δασμών βιομηχανικών προϊόντων και αποτελεί τον πυλώνα της εμπορικής πολιτικής της χώρας.

Η χώρα έχει σταδιακά ανοίξει τις αγορές της μέσω οικονομικών μεταρρυθμίσεων και της ιδιωτικοποίησης βιομηχανιών που ανήκαν στο δημόσιο, μειώνοντας τους κυβερνητικούς ελέγχους στο εξωτερικό εμπόριο και τις επενδύσεις και διευρύνοντας το άνοιγμα πολλών τομέων στην ιδιωτική και ξένη συμμετοχή. Σύμφωνα με μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας, η οποία εξετάζει την λειτουργία της Συμφωνίας Τελωνιακής Σύνδεσης για την Τουρκία, τα σχετικά οφέλη και γνωρίσματα είναι, επιγραμματικά, τα ακόλουθα:

- Η Τελωνιακή Ένωση επέφερε μεγαλύτερα οφέλη από ότι θα είχε επιφέρει μια Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου καθώς η τελευταία περιλαμβάνει ρυθμίσεις αναφορικά με την προέλευση των προϊόντων (rules of origin).
- Η διεύρυνση της Συμφωνίας και στα αγροτικά προϊόντα θα ήταν ωφέλιμη και για τις δυο πλευρές.
- Η συμπερίληψη των υπηρεσιών στην Τελωνιακή Ένωση θα είχε ως αποτέλεσμα την τόνωση του εμπορίου.
- Το ρυθμιστικό πλαίσιο για τις δημόσιες προμήθειες στην Τουρκία είναι ευθυγραμμισμένο με το ευρωπαϊκό κεκτημένο αλλά παραμένουν κάποιοι περιορισμοί σε σχέση με τον ξένο ανταγωνισμό.
- Για τις Συμφωνίες Ελευθέρου Εμπορίου που διαπραγματεύεται η ΕΕ, θα πρέπει να επισημοποιηθούν παράλληλες διαπραγματεύσεις και για την Τουρκία.
- Απαιτείται ένας επίσημος μηχανισμός που θα διασφαλίζει τη διαφάνεια όσον αφορά τη μεταφορά του ευρωπαϊκού κεκτημένου στην Τουρκία
- Η εφαρμογή ενός λειτουργικού μηχανισμού επίλυσης διαφορών θα βοηθούσε στον περιορισμό των εμπορικών διαφορών.
- Ο περιορισμός άλλων δαπανών που προκύπτουν από το εμπόριο (πχ άδειες διέλευσης οδικών μεταφορών) θα διασφάλιζε τη συνεχή ανάπτυξη του εμπορίου.

Επικαιροποίηση και επέκταση της Συμφωνίας Τελωνιακής Ένωσης, ώστε να περιλαμβάνει και τα αγροτικά προϊόντα και τις υπηρεσίες, αποτελεί στόχο των δύο πλευρών αλλά οι σχετικές διαδικασίες δεν αναμένεται να ξεκινήσουν σύντομα λόγω πολιτικών προβλημάτων.

Παράλληλα, τα τελευταία έτη η Τουρκία προχωρά συστηματικά στη σύναψη Συμφωνιών Ελευθέρου Εμπορίου (FTAs) με τρίτες χώρες, κατάλογος των οποίων διατίθεται στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://www.trade.gov.tr/free-trade-agreements>

4.2 Συμμετοχή χώρας σε διεθνείς οργανισμούς

Η Τουρκία είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΝΑΤΟ, του ΟΟΣΑ, του ΟΑΣΕ και του G-20 των μεγαλύτερων οικονομιών. Είναι επίσης μέλος του Συμβουλίου Συνεργασίας Τουρκόφωνων Κρατών (ιδρύθηκε το 2009), της Διεθνούς Οργάνωσης Τουρκικού Πολιτισμού (ιδρύθηκε το 1993), του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας (ιδρύθηκε το 1995).

4.3 Διμερής Οικονομική Συνεργασία

Οι εμπορικές σχέσεις της Τουρκίας με την Ελλάδα διέπονται από τη Συμφωνία Τελωνειακής Ένωσης της χώρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1-1 1996.

Σημαντικός θεσμός της διμερούς οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας και Τουρκίας είναι η σύγκληση του Ανωτάτου Συμβουλίου Συνεργασίας. Το τελευταίο (4^ο) έλαβε χώρα το Μάρτιο του 2016 στην Σμύρνη και συμφωνήθηκε, μεταξύ των άλλων, η ακτοπλοϊκή σύνδεση Θεσσαλονίκης Σμύρνης και η κατασκευή νέας σιδηροδρομικής γραμμής Κωνσταντινούπολης-Θεσσαλονίκης για υπερταχείς συρμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΤΟΥΡΚΙΑ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Γενικά στοιχεία:

1. 19^η οικονομία διεθνώς (13^η με κριτήριο αγοραστικής δύναμης) (στοιχεία ΔΝΤ για το 2019)
2. 43^η στην κατάταξη (World Bank Doing Business 2019 Rank)
3. 53^η πιο ανταγωνιστική οικονομία παγκοσμίως (World Economic Forum 2018)

Η Τουρκία είναι μέλος του G20. Έχει χαρακτηριστεί ως αναδυόμενη οικονομία από το ΔΝΤ και σε διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς συγκαταλέγεται στις προσφάτως βιομηχανοποιημένες χώρες

Το 2001, ένα χρόνο μετά τη μεγάλη οικονομική κρίση του 2000, ο τότε Υπουργός Οικονομικών της Τουρκίας Kemal Derviz εξήγγειλε σειρά μέτρων για την εξυγίανση της οικονομίας, τα οποία περιελάμβαναν αυτονομία της Κεντρικής Τράπεζας της Τουρκίας, την ανακεφαλαιοποίηση των δυο μεγαλύτερων δημοσίων τραπεζών και ορισμένων ιδιωτικών, το κλείσιμο των χρεωκοπημένων τραπεζών και τη δημιουργία και αναδιάρθρωση βασικών θεσμών και ανεξάρτητων Αρχών (π.χ. ρυθμιστική αρχή για τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα (BDDK), Επιτροπή Ανταγωνισμού (Rekabet Kurumu), Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (EPDK) κλπ).

Οι προσπάθειες εξυγίανσης της οικονομίας και ο ευνοϊκές διεθνείς οικονομικές συνθήκες, οδήγησαν σε εντυπωσιακή άνοδο του ΑΕΠ τη δεκαεπενταετία 2002-2016. Η μέση αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε στη περίοδο σε 5,6% ετησίως (στοιχεία του Τουρκικού Στατιστικού Ινστιτούτου).

Συνοπτικά, η βελτίωση της τουρκικής οικονομίας αυτή τη περίοδο οφείλεται κατά κύριο λόγο στην Τελωνειακή Συμφωνία που υπέγραψε η χώρα με την Ε.Ε. το 1995 και ισχύει από 1-1-1996 και ιδιαίτερα στο κλίμα που δημιουργήθηκε με την έναρξη των διαπραγματεύσεων για προσχώρηση της χώρας στην Ε.Ε. το 2005 (σημειώνεται ότι οι διαπραγματεύσεις ένταξης στην Ε.Ε. έχουν παγώσει από το τέλος 2016), το οποίο συνέβαλε στην κατακόρυφη αύξηση των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ). Παράλληλα με τη Συμφωνία Τ.Ε. καθοριστικά συνέβαλαν στην ανάπτυξη, οι διαρθρωτικές αλλαγές που θεσπίστηκαν στην οικονομία, η ισχυροποίηση του τραπεζικού της τομέα, η ύπαρξη μεγάλης εσωτερικής αγοράς 80 εκατομμυρίων καταναλωτών, η ενίσχυση του βιομηχανικού της τομέα και ειδικά του τομέων κατασκευής οχημάτων και ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού και των κατασκευών, η παροχή σημαντικών φορολογικών και άλλων κινήτρων προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, καθώς και η εξωστρέφεια που επεδείχθη με την αναζήτηση νέων αγορών και ενίσχυσης των εξαγωγών της σε χώρες της Μέσης Ανατολής, Αφρικής και Ασίας.

Τα τρωτά ωστόσο σημεία της τουρκικής οικονομίας παραμένουν, η εξάρτηση από τις εισροές ξένων κεφαλαίων για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους (δημόσιου και ιδιωτικού), το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο -παρά τις σημαντικές προσπάθειες για τη βελτίωσή του τα τελευταία χρόνια, τα χαμηλά επίπεδα κατανάλωσης στο εσωτερικό της, τα χαμηλά συναλλαγματικά αποθέματα, οι περιορισμένες επενδύσεις σε Έρευνα και Τεχνολογία (μόλις 0,73%

του ΑΕΠ) που επιβραδύνουν τον εκσυγχρονισμό. Τα προαναφερόμενα σε συνδυασμό με την πολιτική κατάσταση στη χώρα και την ευρύτερη περιοχή προκαλούν κλίμα ανασφάλειας και αυξάνουν τον πολιτικό κίνδυνο για τους δυνητικούς επενδυτές.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

έτος	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ							
Ρυθμός Αύξησης του ΑΕΠ %	8,5	5,2	6,1	2,9	7,4	2,6	0,9
ΑΕΠ (δισ.\$) *	950,35	934,85	861,46	856,79	851,05	787,08	755
Κατά κεφαλή ΑΕΠ (\$)	12.480	12.112	11.014	10.807	10.530	9,632	9,127
ΤΙΜΕΣ							
Πληθωρισμός (%) (τέλος οικονομικού έτους)	7,4	8,2	8,8	8,5	11,9	20,30	11,84
ΕΞΩΤ.ΟΙΚΟΝ ΣΧΕΣΕΙΣ							
Εξαγωγές (δισ.\$)	151,80	157,61	143,83	142,54	157,00	167,93	171,5
Εισαγωγές (δισ.\$)	251,66	242,17	207,23	198,61	233,80	223,04	202,7
Εμπ. Ισοζύγιο (δισ.\$)	-99,85	-84,56	-63,39	-56,07	-76,78	-41,86	-31,17
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλ.	-63,62	-43,59	-32,11	-32,62	-47,30	-27,11	1,7
Ισοζ. Τρεχ. Συν./ΑΕΠ (%)	-7,7	-5,5	-4,5	-4,5	-5,6	-3,4	0,22
ΔΗΜΟΣ/ΜΙΚΑ. ΣΤΟΙΧΕΙΑ							
Γενικό Ισοζ. Προυπ./ΑΕΠ (%)	-2	-1,1	-1,0	-1,1	-1,5	-2,0	-2,9
ΧΡΕΟΣ							
Δημ. Χρέος/ΑΕΠ (%)	32,4	30,0	29,0	29,1	28,2	28,8	33,1
ΙΣΟΤΙΜΙΑ ΛΙΡΑΣ							
\$/ΤΛ (τέλος έτους)	2,13	2,32	2,91	3,53	3,81	5,26	5,95
\$/ΤΛ (μέση τιμή)	1,90	2,19	2,72	3,02	3,65	4,81	5,68
ΑΝΕΡΓΙΑ % (μέσος όρος)							
	9,0	9,9	10,3	10,9	10,09	11,0	13,6

Πηγή Τουρκικό Υπουργείο Οικονομικών

* Η απόκλιση του ΑΕΠ σε δολ. οφείλεται στην υποτίμηση της τουρκικής λίρας.

Αξιολογήσεις της τ/Οικονομίας από Διεθνείς Οίκους

Οίκος	Βαθμίδα	Προοπτική
Moody's	B1	Αρνητική
S&P	B	Σταθερή
Fitch	BB-	Σταθερή

Σημ. στα ανωτέρω επίπεδα, η Τουρκία έχει χάσει την αξιολόγηση επενδυτικής βαθμίδας και από τους τρεις μεγάλους οίκους.

2.1 ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του τουρκικού Στατιστικού Ινστιτούτου, το ΑΕΠ της χώρας παρουσίασε αναμικτή αύξηση 0,9% το 2019, ανερχόμενο σε \$ 755 δις. δολάρια Η.Π.Α..

Η μεταβολή αυτή είναι αποτέλεσμα της σημαντικής αύξησης του ΑΕΠ τα δύο τελευταία τρίμηνα του προηγούμενου έτους όταν αυξήθηκε, σε ετήσια βάση, κατά 1% και 6% αντιστοίχως λόγω επεκτατικής οικονομικής πολιτικής (αύξηση χορηγήσεων, αποκλιμάκωση του παρεμβατικού επιτοκίου) και ενίσχυσης των τουρκικών εξαγωγών, η οποία σε ένα βαθμό οφείλεται στην υποχώρηση της τουρκικής λίρας έναντι των ξένων νομισμάτων.

Η οικονομική ανάπτυξη το 2020 αναμένεται αρνητική, καθώς οι συνέπειες από την πανδημία του COVID-19 είναι έκδηλες στην τουρκική οικονομία, με βασικούς κλάδους της, ειδικά στον τομέα των υπηρεσιών (τουρισμός, μεταφορές) να έχουν δεχτεί καίριο πλήγμα.

Σημειώνουμε ότι η εκροή επενδύσεων διατηρείται αμείωτη, ενώ ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης έχει λάβει φρενήρεις ρυθμούς, ως μια έσχατη προσπάθεια τόνωσης της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις διεθνών Οργανισμών για την ανάπτυξη της τουρκικής Οικονομίας το τρέχον και το επόμενο έτος είναι οι παρακάτω:

έτος	2020	2021
Ευρωπαϊκή Ένωση (Μάιος)	-5,4%	4,4%
ΔΝΤ (Απρίλιος)	-5%	5%
ΕΒΡΔ (Μάιος)	-3,5%	6%

2.2 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) -Σύνθεση

Το ΑΕΠ της Τουρκίας, το 2019, ανήλθε σε \$ 755 δις. Η.Π.Α.. Αναλυόμενο ανά τομέα, οι υπηρεσίες, αντιπροσωπεύουν 56,3 % και ακολουθούν η μεταποίηση (περιλαμβανομένων των ορυχείων), 21,2 %, οι κατασκευές 6,2% και η γεωργία 5,8%.

2.3 Γεωργία-Αγροτική παραγωγή

Η γεωργία αποτελεί παραδοσιακά ιδιαίτερα σημαντικό τομέα της οικονομικής δραστηριότητας στη Τουρκία. Αντιπροσωπεύει 5,8% του ΑΕΠ και απασχολεί 18,4% περίπου των εργαζομένων.

Η χώρα περιλαμβάνεται στις 10 χώρες με την μεγαλύτερη γεωργική παραγωγή παγκοσμίως ενώ είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός σε φουντούκια και βερίκοκα καθώς και σε σταφίδες και αποξηραμένα σύκα. Επίσης είναι σημαντικός παραγωγός σίτου, τεύτλων, βαμβακιού, τομάτας, φρέσκων λαχανικών, εσπεριδοειδών, γάλακτος, κρέατος πουλερικών.

2.4 Βιομηχανία-Βιομηχανική παραγωγή

Οι κλάδοι στους οποίους η Τουρκία έχει τη μεγαλύτερη βιομηχανική ανάπτυξη είναι οι ακόλουθοι:

Ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές:

Τουρκικές εταιρίες όπως η Arcelik, η Beko και Vestel είναι από τους μεγαλύτερους παραγωγούς των καταναλωτικών ηλεκτρονικών ειδών και οικιακών συσκευών στην Ευρώπη.

Η Vestel είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός τηλεοράσεων στην Ευρώπη, αντιπροσωπεύοντας το ένα τέταρτο του συνόλου των τηλεοράσεων που κατασκευάζονται και πωλούνται στην ευρωπαϊκή αγορά (Ε.Ε, χώρες ΕΦΤΑ, Δυτ.Βαλκάνια).

Κλωστοϋφαντουργία και ένδυση:

Η κλωστοϋφαντουργία και η παραγωγή ετοίμων ενδυμάτων αποτελούν τον τρίτο σημαντικότερο βιομηχανικό κλάδο της χώρας. Ο αριθμός των επιχειρήσεων του κλάδου υπερβαίνει τις 50 χιλ. και η παραγωγή αντιπροσωπεύει 7% περίπου του ΑΕΠ της χώρας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, οι τουρκικές εξαγωγές ανήλθαν, το 2017, σε \$ 10 δις. δολάρια σε προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας και 17 δις. \$ σε έτοιμα ενδύματα (αντιστοιχεί στο 17% της συνολικής αξίας των τουρκικών εξαγωγών).

Αυτοκινητοβιομηχανία:

Η αυτοκινητοβιομηχανία αποτελεί σημαντικό μέρος της τ/οικονομίας από τα τέλη της δεκαετίας του 1960. Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα βρίσκονται κυρίως στην περιοχή της Προύσας. Με ένα σύμπλεγμα από κατασκευαστές αυτοκινήτων και προμηθευτές εξαρτημάτων, τ/κλάδος της αυτοκινητοβιομηχανίας έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος του παγκόσμιου δικτύου των βάσεων παραγωγής.

Αποτελεί τον πλέον εξωστρεφή κλάδο της τουρκικής οικονομίας, κατέχοντας τα πρωτεία –επί δώδεκα συνεχή έτη- στις τουρκικές εξαγωγές σε όρους αξίας εξαχθέντων, καλύπτοντας, το 2019, 15,3% του συνόλου των εξαγωγών. Η αξία των εξαχθέντων οχημάτων ανήλθε σε \$ 23,4 εκατ. δολάρια.

Σημαντικότερη αγορά για τις εξαγωγές είναι η Ευρ. Ένωση με ποσοστό που υπερβαίνει το 80% του συνόλου.

Οι κυριότεροι κατασκευαστές είναι:

- επιβατηγών αυτοκινήτων, οι κοινοπραξίες της Renault
- Fiat Chrysler
- Toyota
- Hyundai.
- Pick up φορτηγών, Ford Fiat Chrysler
- Φορτηγών και λεωφορείων, Mercedes Benz.

Άξια αναφοράς αποτελεί η αύξηση κατά 63% της παραγωγικής ικανότητας του κλάδου μεταξύ των ετών 2006-2018 με αποτέλεσμα η Τουρκία να ανέρχεται πλέον στην 14η θέση παγκοσμίως σε ότι αφορά την παραγωγή επιβατηγών οχημάτων και στην 9η θέση σε ότι αφορά την παραγωγή ελαφρών φορτηγών. Την πρωτοκαθεδρία μεταξύ των εξαγωγικών προορισμών κατέχουν οι χώρες της ΕΕ, απορροφώντας 82% της ετήσιας παραγωγής, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 24% των συνολικών εισαγωγών επιβατηγών οχημάτων και σε περισσότερο από το ήμισυ (55%) σε ότι αφορά τις εισαγωγές ελαφρών φορτηγών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

Στον κλάδο της βιομηχανίας σιδηροδρομικών οχημάτων η Τουρκία παρουσιάζει επίσης καλές επιδόσεις. Μερικές από τις παλαιότερες βιομηχανίες στον κλάδο αυτό είναι οι TÜLOMSAS (1894), TÜVASAS (1951) και EUROTEM (2006). Οι βιομηχανίες αυτές συγκαταλέγονται μεταξύ των σημαντικότερων παραγωγών συμβατικών τρένων (πετρελαιοκίνητα), υπερταχειών (ηλεκτροκίνητα), καθώς και βαγονιών, συμπεριλαμβανομένων των τελευταίας τεχνολογίας τρένων υψηλής ταχύτητας ONE και DMU.

Ναυπηγική:

Η ναυπηγική βιομηχανία της Τουρκίας αναπτύχθηκε σημαντικά από τα μέσα της δεκαετίας του 90 και ήδη είναι η 5^η παγκοσμίως σε δυναμικότητα.

Ο αριθμός των εργαζομένων στα ναυπηγεία, το 2014, ανερχόταν σε 20.300 και στις συμπληρωματικές βιομηχανίες υπολογίζεται σε 50.000.

Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν:

1. Κατασκευή νέων πλοίων

- Οι τύποι των σκαφών που κατασκευάζονται περιλαμβάνουν δεξαμενόπλοια μεταφοράς καυσίμων και χημικών, αλιευτικά σκάφη, μεταφοράς κοντέινερ, φορτίων χύμα, ρυμουλκά, σκάφη αναψυχής, ταχύπλοα, σκάφη ακτοφυλακής, πολεμικά πλοία κ.λ.π.

- Τα τουρκικά ναυπηγεία είναι ο μεγαλύτερος κατασκευαστής στην Ευρώπη δεξαμενόπλοιων για χημικά προϊόντα μικρού τονάζ.

- Η χώρα ήταν (2015) ο τρίτος, παγκοσμίως, κατασκευαστής σκαφών αναψυχής μεγαλύτερων των 25 μέτρων.

2. Επισκευές

3. Διαλυτήρια πλοίων.

- Υπάρχουν 21 διαλυτήρια πλοίων και η δυναμικότητά τους είναι η 5^η παγκοσμίως (1 εκατ. μετρ. τόνους/έτος).

Ο αριθμός των ναυπηγείων ανέρχεται σε 77 μονάδες από τις οποίες 3 κρατικές για κατασκευή πολεμικών σκαφών και 74 ιδιωτικές. Τα σημαντικότερα ναυπηγεία ευρίσκονται στη ασιατική ακτή της Προποντίδας, πλησίον της Κωνσταντινούπολης όπου και επικεντρώνεται, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 80%, η ναυπηγοεπισκευαστική δραστηριότητα.

Οι εξαγωγές του κλάδου ανήλθαν σε \$ 1.270 και \$ 996 εκατ. δολάρια το 2014 και 2015 αντιστοίχως ενώ αυτές συναφών προϊόντων (ανταλλακτικά μηχανών, άγκυρες, αλυσίδες και λοιπός εξοπλισμός) σε \$ 5,2 και \$ 8,3 εκατ. αντιστοίχως.

Σημειώνεται ότι οι εξαγωγές σκαφών αναψυχής ανήλθαν, το 2015, σε \$ 79 εκατ. δολάρια και ήταν στην τέταρτη θέση στην παγκόσμια κατάταξη.

Οι κρατικές ενισχύσεις του τομέα κατευθύνονται στις παραγγελίες πολεμικών πλοίων και πλοίων ακτοφυλακής, καθώς επίσης παρέχονται μέσω γενικότερων προγραμμάτων στήριξης των επιχειρήσεων (μειωμένος φόρος, επιδότηση του εργατικού κόστους με απαλλαγή από ασφαλιστικές εισφορές από 2 μέχρι και 7 χρόνια, απαλλαγή από ΦΠΑ, δάνεια με ευνοϊκούς όρους).

Αμυντική βιομηχανία:

Οι πιο σημαντικές εταιρίες της τουρκικής βιομηχανίας είναι οι: MKEK, TAI, Aselsan, Roketsan, FNSS, Nurol Makina, Otokar και Havelsan.

Σημαντικά προϊόντα της περιλαμβάνουν το άρμα μάχης Altay, την φρεγάτα TF-2000 κατηγορίας AAW, τη Milgem κλάσης κορβέτα, το TAI Anka UAV, Aselsan İzci UGV, T-155 Firtina

αυτοκινούμενα howitzer, J-600T συστοιχία πυραύλων, T-129 ελικόπτερο επίθεσης, Otoкар Cobra και Akrep, FNSS Pars 6x6 και 8x8 APC, Nuroi Ejder 6x6 APC, TOROS πυροβολικό πυραυλικού συστήματος, Μπαϊρακτάρ Mini UAV.

Βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα

Η Τουρκία καταλαμβάνει την 8η θέση παγκοσμίως μεταξύ των χωρών - παραγωγών σιδήρου και χάλυβα και τη 2^η στην Ευρώπη. Το 2019, οι εξαγωγές χάλυβα και σιδήρου, ενός από τους πλέον εξωστρεφείς κλάδους της τουρκικής οικονομίας, σημείωσαν υποχώρηση -9,6% σε σχέση με το 2018, λόγω τις επιβολής μέτρων διασφάλισης της κοινοτικής αγοράς (safeguard measures) από πλευράς Ε.Ε. και πρόσθετων δασμών από πλευράς Η.Π.Α..

Οι σημαντικότερες επιχειρήσεις του κλάδου είναι οι Habas, Çolakoglu Diler και ICDAS.

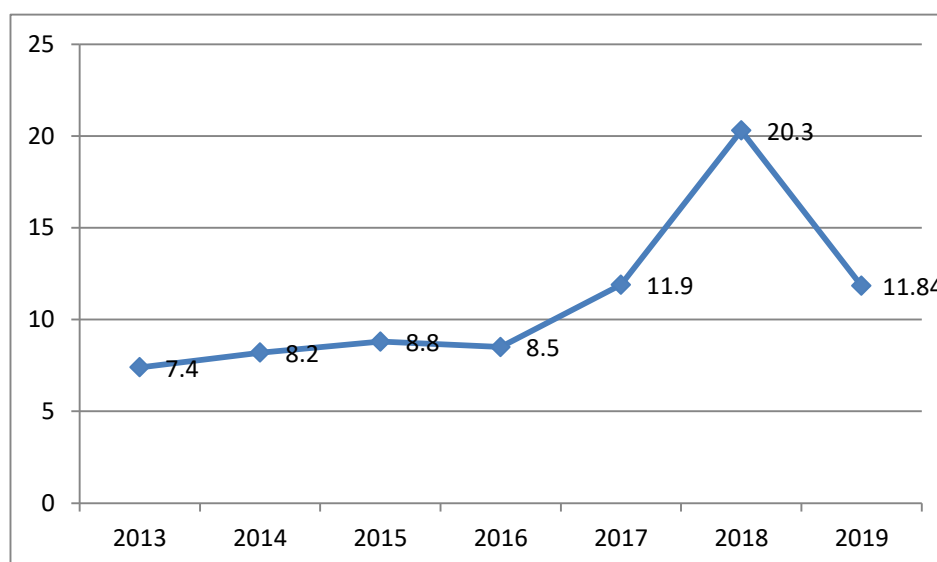
2.5 Πληθωρισμός

Ο δείκτης πληθωρισμού σημείωσε σημαντική υποχώρηση το 2019, καθώς μειώθηκε κατά 8,51 ποσοστιαίες μονάδες, από 20,35% στις αρχές Ιανουαρίου 2019 σε 11,84% στο κλείσιμο του έτους.

Παράγοντες που συνέβαλαν στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού ήταν:

- Η μερική ανατίμηση του τ/νομίσματος έναντι του δολαρίου ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του έτους
- Η πτώση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας που οδήγησε σε εξορθολογισμό των τιμών πολλών αγαθών.

Ρυθμός Πληθωρισμού (2013-2019)

2.6 Αγορά εργασίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του τ/Στατιστικού Ινστιτούτου, ο μέσος, διορθωμένος εποχιακά, δείκτης της ανεργίας το 2019 παρουσίασε αύξηση σε σχέση με το 2018 και ανήλθε σε ποσοστό 13,6% (από 11%).

Οι δυνάμενοι να εργασθούν κάτοικοι της χώρας ανήλθαν σε 61,46 εκατ. έναντι 60,65 εκατ. το 2018 και το εργατικό δυναμικό σε 32,54 εκατ. έναντι 32,27 εκατ. το 2018. Το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στους δυνάμενους να εργασθούν (διάκριση του τ/στατιστικού ινστιτούτου) αυξήθηκε σε 53% έναντι 53,2% το 2018 (τα ποσοστά για τον ανδρικό πληθυσμό ήταν 72,6% και 72,5% ενώ για το γυναικείο 34% και 33,6% αντιστοίχως για τα έτη 2019 και 2018).

Το 2019, οι απασχολούμενοι ανήλθαν σε 28 εκατ. έναντι 28,73 εκατ. το 2018 (ποσοστό στο σύνολο του δυνάμενου να εργασθεί πληθυσμού 45,7% και 47,4% αντιστοίχως).

Οι άνεργοι, το 2019, ανήλθαν σε 4,446 εκατ. έναντι 3,53 εκατ. το 2018, ποσοστά 13,6% και 11% αντιστοίχως (τα ποσοστά ανεργίας για τον ανδρικό πληθυσμό ανήλθαν σε 12,4% και 9,5% ενώ για τον γυναικείο σε 16,5% και 13,9% αντιστοίχως τα έτη 2019 και 2018)

Η ανεργία στους νέους 15-24 ετών αυξήθηκε σε 25,4% το 2019, από 20,3% το 2018.

Η κατανομή των εργαζομένων κατά παραγωγικό τομέα ήταν 18,2% στη Γεωργία, 19,8% στη Μεταποίηση, 5,5% στις Κατασκευές και 56,5% στις Υπηρεσίες.

2.7 Ανταγωνιστικότητα του μεταποιητικού τομέα της τουρκικής Οικονομίας

Σύμφωνα με μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας η ανταγωνιστικότητα του μεταποιητικού τομέα της τουρκικής οικονομίας εμφανίζει σημαντική υστέρηση τα τελευταία χρόνια, η οποία σε συνδυασμό με μειωμένες ιδιωτικές επενδύσεις συνέβαλε ουσιαστικά στη μείωση των ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ της χώρας μετά το 2011.

Σύμφωνα με τα στοιχεία, η ανταγωνιστικότητα αυξήθηκε κατά μέσο όρο:

1. 4,2% την περίοδο 2004-2007
2. 6,9% την περίοδο 2008-2011 και
3. Μειώθηκε κατά 2,6% την περίοδο 2011-2014.

Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται:

Την πρώτη περίοδο 2004-2007: στις δομικές αλλαγές που θεσπίστηκαν την περίοδο εκείνη στην Οικονομία, οι οποίες, σε συνδυασμό με το καθεστώς υποψήφιας χώρας στην ΕΕ που αποκτά η Τουρκία το 2001, συμβάλλουν ώστε να δημιουργηθεί ένα κύμα ιδιωτικών επενδύσεων και μεγάλη εισροή κεφαλαίων για άμεσες ξένες επενδύσεις. Οι ιδιωτικές επενδύσεις αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 17,5% την περίοδο 2004-2007, το ΑΕΠ κατά 7,3% και οι άμεσες ξένες επενδύσεις ανήλθαν στο 3,4% του ΑΕΠ το 2007 (22 δισ. \$).

Την δεύτερη περίοδο 2008-2011: στη μεγάλη αύξηση των εταιρικών επενδύσεων, στην επίδραση των υψηλών ΑΞΕ της προηγούμενης περιόδου (2004-2007), καθώς και στην τεχνογνωσία που μεταφέρθηκε μέσω αυτών. Μετά την επιβράδυνση που επήλθε λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης το 2008 (μεταβολή του ΑΕΠ κατά +0,7% το 2008 και -4,8% το 2009) η οικονομία ανέκαμψε ταχύτατα και αναπτύχθηκε με ρυθμούς 9,2% και 8,8% αντιστοίχως το 2010 και 2011. Τη διετία αυτή οι ιδιωτικές επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 33,6% το 2010 και 22,3% το 2011.

Η τρίτη περίοδος 2011-2015: σύμφωνα με τη μελέτη χαρακτηρίζεται από μειωμένους ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ, επιβράδυνση των ιδιωτικών επενδύσεων, μείωση των ΑΞΕ και επιδείνωση του επενδυτικού περιβάλλοντος. Οι παράγοντες αυτοί συνοδεύονται από χαμηλούς ρυθμούς υιοθέτησης νέων τεχνολογιών και εφαρμογών καινοτομίας.

Οι παραπάνω, αρνητικοί για την εξέλιξη της παραγωγικότητας, παράγοντες μπορούν, βάσει της μελέτης, να θεραπευθούν εάν η Κυβέρνηση της χώρας προχωρήσει στη θέσπιση των διαρθρωτικών μέτρων, που έχουν κατά καιρούς εξαγγελθεί, τα οποία θα συμβάλλουν στην ομαλότερη λειτουργία των αγορών και τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος έτσι ώστε, να ενισχυθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις, να προχωρήσει η ενσωμάτωση της Οικονομίας στο παγκόσμιο σύστημα και συνακόλουθα να αυξηθούν οι ροές ΑΞΕ.

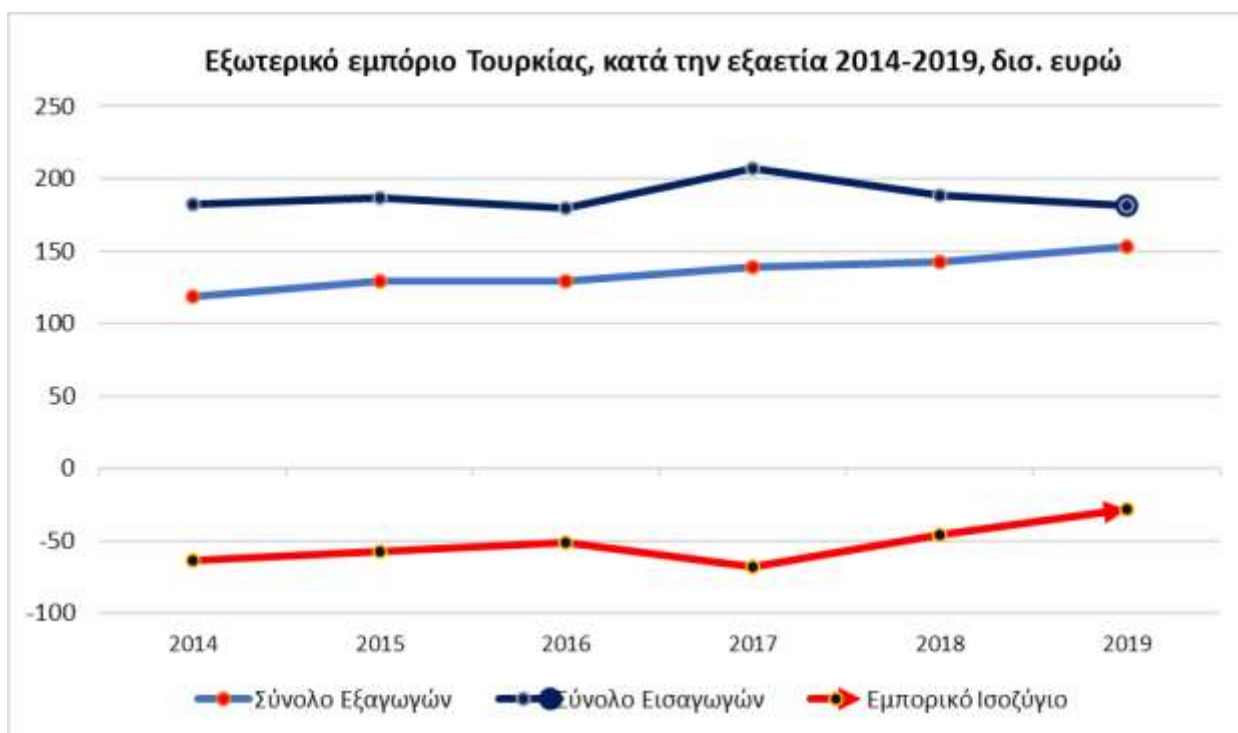

2.7 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΠΗΓΗ: ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
(Turkish Statistical Institute, TurkStat)

ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ

ΕΤΟΣ	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο Εξαγωγών	118.657.091.166	129.564.498.044	128.796.635.354	139.237.221.294	142.292.709.448	153.204.276.537
Σύνολο Εισαγωγών	182.337.990.927	186.537.509.058	179.466.914.368	206.998.702.990	188.336.875.899	181.035.993.114
Εμπορικό Ισοζύγιο	-63.680.899.761	-56.973.011.014	-50.670.279.014	-67.761.481.696	-46.044.166.451	-27.831.716.577
Όγκος Εμπορίου	300.995.082.093	316.102.007.102	308.263.549.722	346.235.924.284	330.629.585.347	334.240.269.651

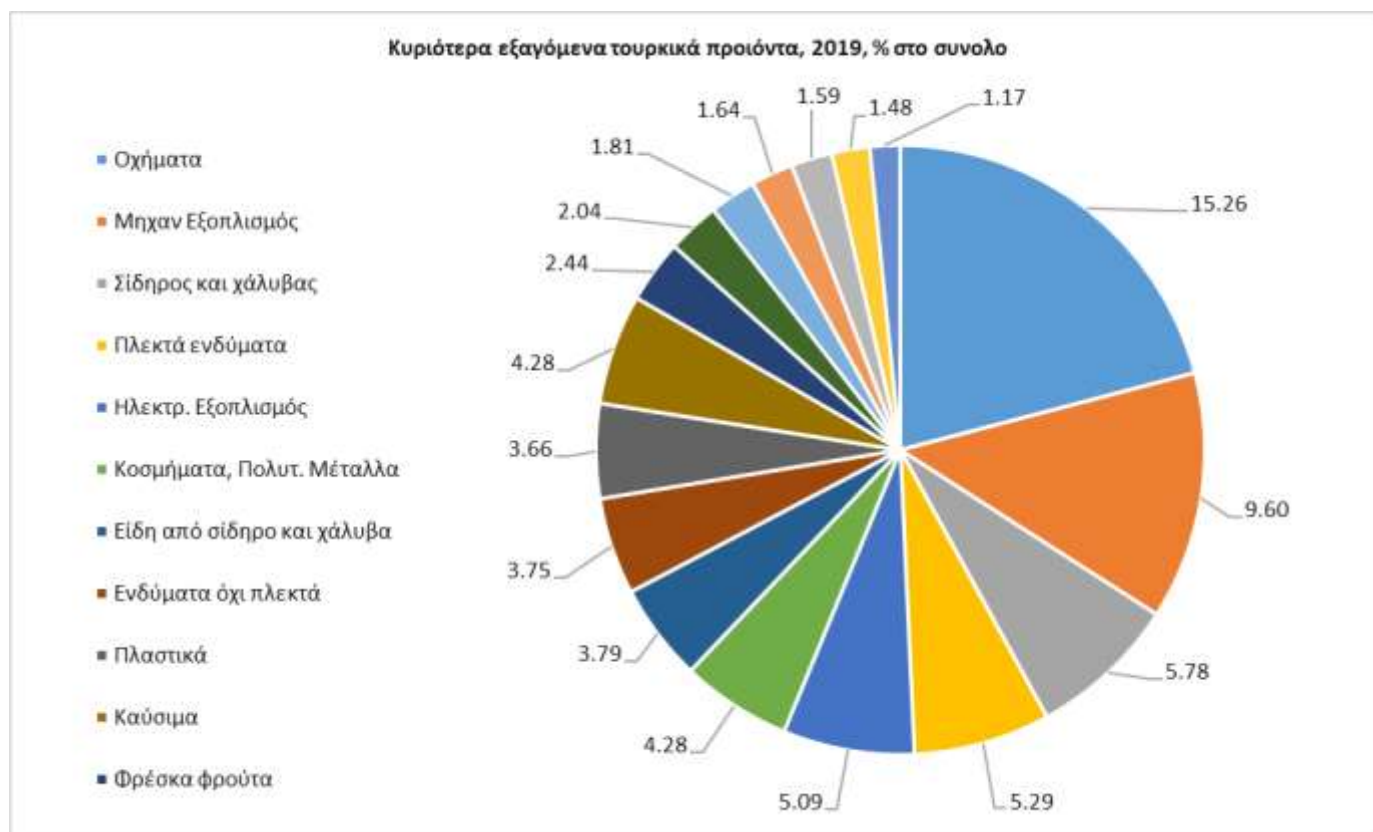

Πηγή: Turkstat –Επεξεργασία: Γρ.ΟΕΥ Αγκύρας

Το 2019, 49% των τουρκικών εξαγωγών κατευθύνθηκαν στην Ε.Ε. έναντι 50,2% το 2018 και 47,4% το 2017.

Το εμπορικό έλλειμμα της Τουρκίας, το 2019, μειώθηκε σημαντικά (από 46 δισ. σε 27,8 δισ. ευρώ ή 39,5%).

Το ίδιο έτος, το ποσοστό κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές ανήλθε σε 72,2% περίπου.

ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΠΡΟΙΟΝ

ΠΗΓΗ: ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ

ΕΤΟΣ	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο	118.657.091.166	129.564.498.044	128.796.635.354	139.237.221.294	142.292.709.448	153.204.276.537
87 Οχήματα	13.592.864.573	15.735.047.281	17.914.522.605	21.247.611.048	22.632.923.327	23.380.693.256
84 Μηχαν Εξοπλισμός	10.230.958.661	11.115.321.946	11.146.877.938	12.227.332.922	13.413.680.377	14.698.349.259
72 Σίδηρος και χάλυβας	6.943.307.416	5.899.920.725	5.590.625.855	7.323.470.737	9.805.594.102	8.858.999.527
61 Πλεκτά ενδύματα	7.544.306.988	8.039.278.322	7.987.737.341	7.828.360.058	7.660.808.760	8.111.316.388
85 Ηλεκτρ. Εξοπλισμός	7.311.997.055	7.461.773.675	7.076.677.557	7.148.625.660	7.392.916.239	7.799.290.386
71 Κοσμήματα, Πολυτ. Μέταλλα	5.770.645.505	10.112.142.462	10.980.443.451	9.725.492.397	6.095.839.596	6.547.836.218
73 Είδη από σίδηρο και χάλυβα	4.788.100.911	4.923.564.243	4.484.826.084	4.959.750.388	5.540.031.824	5.794.282.920
62 Ενδύματα όχι πλεκτά	4.685.003.401	5.327.496.819	5.348.046.518	5.278.261.178	5.296.366.144	5.755.885.763
39 Πλαστικά	4.586.641.665	4.827.419.475	4.538.763.112	4.848.437.196	5.119.301.034	5.615.308.488

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

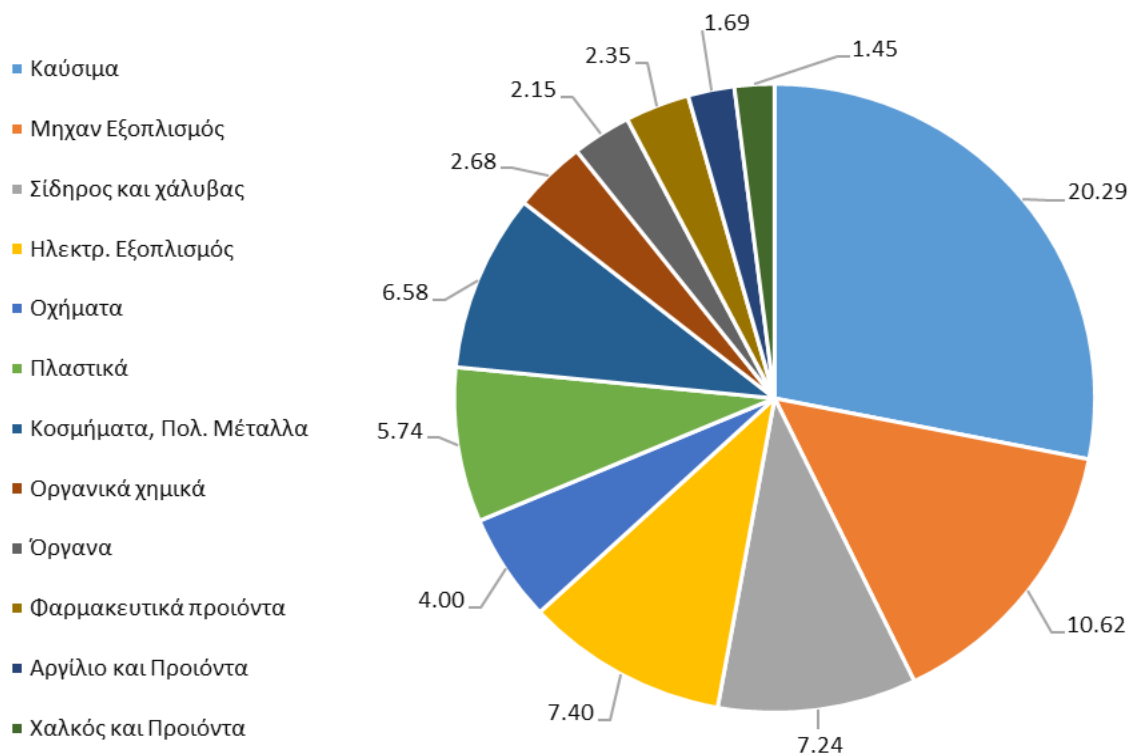
27	Καύσιμα	4.604.680.296	4.072.558.640	2.904.989.662	3.857.451.772	3.750.732.595	6.547.506.464
8	Φρέσκα φρούτα	3.301.671.255	3.924.488.913	3.515.019.216	3.470.317.275	3.363.036.328	3.740.468857
94	Έπιπλα	2.239.537.652	2.481.585.180	2.401.445.555	2.446.668.507	2.652.671.498	3.117.816.296
76	Αργίλιο και Προϊόντα	1.918.450.659	2.135.898.656	2.021.131.941	2.223.273.366	2.537.947.912	2.775.179.517
40	Καουτσούκ	1.949.824.071	1.950.017.456	1.988.376.273	2.209.046.899	2.387.614.348	2.524.273.485
25	Τσιμέντο, αδρανή υλικά	1.915.552.636	2.030.914.740	1.961.859.934	2.277.801.640	2.220.058.841	2.443.485.747
57	Τάπητες	1.772.350.480	1.810.535.596	1.727.862.896	1.913.624.364	1.919.052.363	2.262.766.689
20	Παρασκ φρούτων και λαχ	1.584.528.717	1.969.836.309	1.672.850.849	1.663.667.267	1.617.775.243	1.794.892.315

ΕΤΟΣ	2015	2016	2017	2018	2019
Μεταβολή %	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018
Σύνολο	9,2	-0,6	8,1	2,2	7,7
87 Οχήματα	15,8	13,9	18,6	6,5	3,3
84 Μηχαν Εξοπλισμός	8,6	0,3	9,7	9,7	9,6
72 Σίδηρος και χάλυβας	-15,0	-5,2	31,0	33,9	-9,6
61 Πλεκτά ενδύματα	6,6	-0,6	-2,0	-2,1	5,9
85 Ηλεκτρ. Εξοπλισμός	2,0	-5,2	1,0	3,4	5,4
71 Κοσμήματα, Πολυτ. Μέταλλα	75,2	8,6	-11,4	-37,3	7,4
73 Είδη από σίδηρο και χάλυβα	2,8	-8,9	10,6	11,7	4,7
62 Ενδύματα όχι πλεκτά	13,7	0,4	-1,3	0,3	8,5
39 Πλαστικά	5,2	-6,0	6,8	5,6	9,6
27 Καύσιμα	-11,6	-28,7	32,8	-2,8	74,7
8 Φρέσκα φρούτα	18,9	-10,4	-1,3	-3,1	11,3
94 Έπιπλα	10,8	-3,2	1,9	8,4	17,7
76 Αργίλιο και Προϊόντα	11,3	-5,4	10,0	14,2	9,1
40 Καουτσούκ	0,0	2,0	11,1	8,1	5,0
25 Τσιμέντο, αδρανή υλικά	6,0	-3,4	16,1	-2,5	9,9
57 Τάπητες	2,2	-4,6	10,8	0,3	17,7,
20 Παρασκ φρούτων και λαχ	24,3	-15,1	-0,5	-2,8	10,5

**Συμμετοχή %
 στις συνολικές τουρκικές εξαγωγές**

	Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
87	Οχήματα	11,5	12,1	13,9	15,3	15,9	15,3
84	Μηχαν Εξοπλισμός	8,6	8,6	8,7	8,8	9,4	9,6
72	Σίδηρος και Χάλυβας	5,9	4,6	4,3	5,3	6,9	5,8
61	Πλεκτά ενδύματα	6,4	6,2	6,2	5,6	5,4	5,3
85	Ηλεκτρ. Εξοπλισμός	6,2	5,8	5,5	5,1	5,2	5,1
71	Κοσμήματα, Πολυτ. Μέταλλα	4,9	7,8	8,5	7,0	4,3	4,3
73	Είδη από σίδηρο και χάλυβα	4,0	3,8	3,5	3,6	3,9	3,8
62	Ενδύματα όχι πλεκτά	3,9	4,1	4,2	3,8	3,7	3,8
39	Πλαστικά	3,9	3,7	3,5	3,5	3,6	3,7
27	Καύσιμα	3,9	3,1	2,3	2,8	2,6	4,3
8	Φρέσκα φρούτα	2,8	3,0	2,7	2,5	2,4	2,4
94	Έπιπλα	1,9	1,9	1,9	1,8	1,9	2,0
76	Αργίλιο και Προιόντα	1,6	1,6	1,6	1,6	1,8	1,8
40	Καουτσούκ	1,6	1,5	1,5	1,6	1,7	1,6
25	Τσιμέντο, αδρανή υλικά	1,6	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6
57	Τάπητες	1,5	1,4	1,3	1,4	1,3	1,5
20	Παρασκ φρούτων και λαχαν	1,3	1,5	1,3	1,2	1,1	1,2

Κυριότερα εισαγόμενα προϊόντα στην Τουρκία, 2019, % στο σύνολο

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΠΡΟΙΟΝ

ΠΗΓΗ: ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ

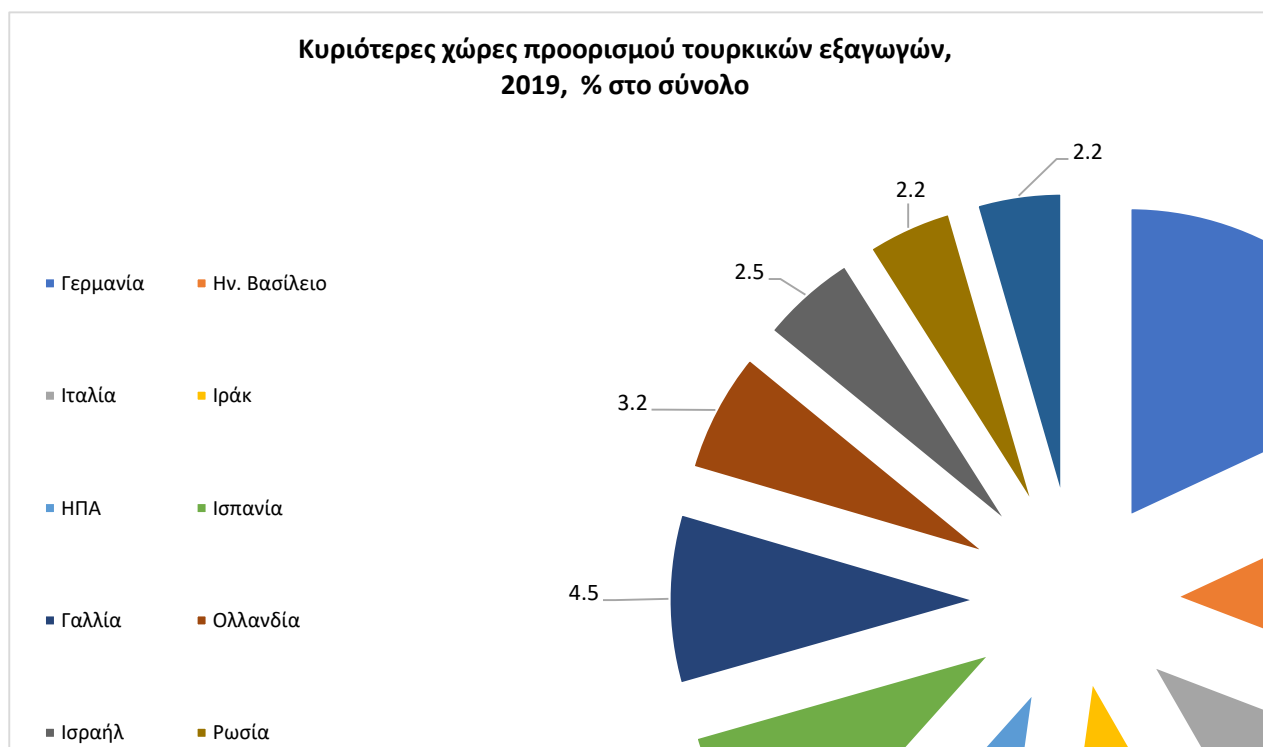
ΕΤΟΣ	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο	182.337.990.927	186.537.509.058	179.466.914.368	206.998.702.990	188.336.875.899	181.035.993.114
27 Καύσιμα	41.240.687.425	33.988.657.987	24.563.580.086	32.978.945.231	36.489.838.905	36.743.825.745
84 Μηχαν Εξοπλισμός	21.184.136.210	23.053.219.740	24.653.523.807	24.041.672.368	21.768.909.236	19.228.950.071
72 Σίδηρος και χάλυβας	13.199.293.340	13.254.810.988	11.364.085.631	14.830.576.323	15.520.965.526	13.108.258.099
85 Ηλεκτρ. Εξοπλισμός	13.533.948.692	15.881.712.326	18.190.345.022	18.669.657.847	13.982.677.758	13.395.496.472
87 Οχήματα	11.912.847.346	15.851.989.572	16.137.544.925	15.353.182.179	11.706.791.533	8.623.230702
39 Πλαστικά	10.631.112.745	11.053.433.116	10.499.445.667	11.757.048.913	10.913.904.904	10.398.549.860
Κοσμήματα, Πολυτ. 71 Μέταλλα	6.206.775.788	3.776.916.096	6.558.177.900	15.427.607.596	10.494.494.677	11.916.422.927
29 Οργανικά χημικά	4.386.374.400	4.244.167.560	3.937.806.901	4.772.751.780	5.041.926.652	4.853.862.158
90 Όργανα	3.681.904.890	4.163.853.956	4.188.895.408	4.430.479.893	3.955.332.003	3.905.743.150
Φαρμακευτικά 30 προϊόντα	3.339.782.996	3.871.508.109	3.810.041.725	3.937.166.948	3.685.777.249	4.257.608.451
76 Αργίλιο και Προϊόντα	2.640.418.944	2.999.072.894	2.588.283.601	3.068.352.989	3.271.002.077	3.066.047.627
74 Χαλκός και Προϊόντα	2.680.438.954	2.686.168.414	2.458.489.475	2.948.147.823	2.819.481.075	2.629.317.532

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΕΤΟΣ	2015	2016	2017	2018	2019	
Μεταβολή %	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018	
Σύνολο	2,3	-3,8	15,3%	-9,0	-3,9	
27 Καύσιμα	-17,6	-27,7	34,3	10,6	0,7	
84 Μηχαν Εξοπλισμός	8,8	6,9	-2,5	-9,5	-11,7	
72 Σίδηρος και χάλυβας	0,4	-14,3	30,5	4,7	-15,5	
85 Ηλεκτρ. Εξοπλισμός	17,3	14,5	2,6	-25,1	-4,2	
87 Οχήματα	33,1	1,8	-4,9	-23,8	-26,4	
39 Πλαστικά	4,0	-5,0	12,0	-7,2	-4,8	
71 Κοσμήματα, Πολ. Μέταλλα	-39,1	73,6	135,2	-32,0	13,5	
29 Οργανικά χημικά	-3,2	-7,2	21,2	5,6	-3,8	
90 Όργανα	13,1	0,6	5,8	-10,7	-1,3	
30 Φαρμακευτικά προϊόντα	15,9	-1,6	3,3	-6,4	15,8	
76 Αργίλιο και Προϊόντα	13,6	-13,7	18,5	6,6	-6,4	
74 Χαλκός και Προϊόντα	0,2	-8,5	19,9	-4,4	-6,7	
Συμμετοχή % στις συνολικές εισαγωγές	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100%
27 Καύσιμα	22,6	18,2	13,7	15,9	19,4	20,3
84 Μηχαν Εξοπλισμός	11,6	12,4	13,7	11,6	11,6	10,6
72 Σίδηρος και χάλυβας	7,2	7,1	6,3	7,2	8,2	7,2
85 Ηλεκτρ. Εξοπλισμός	7,4	8,5	10,1	9,0	7,4	7,4
87 Οχήματα	6,5	8,5	9,0	7,4	6,2	4,0
39 Πλαστικά	5,8	5,9	5,9	5,7	5,8	5,7
71 Κοσμήματα, Πολ. Μέταλλα	3,4	2,0	3,7	7,5	5,6	6,6
29 Οργανικά χημικά	2,4	2,3	2,2	2,3	2,7	2,7
90 Όργανα	2,0	2,2	2,3	2,1	2,1	2,2
30 Φαρμακευτικά προϊόντα	1,8	2,1	2,1	1,9	2,0	2,4
76 Αργίλιο και Προϊόντα	1,4	1,6	1,4	1,5	1,7	1,7
74 Χαλκός και Προϊόντα	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5

Πηγή: Turkstat –Επεξεργασία: Γρ.ΟΕΥ Αγκύρας

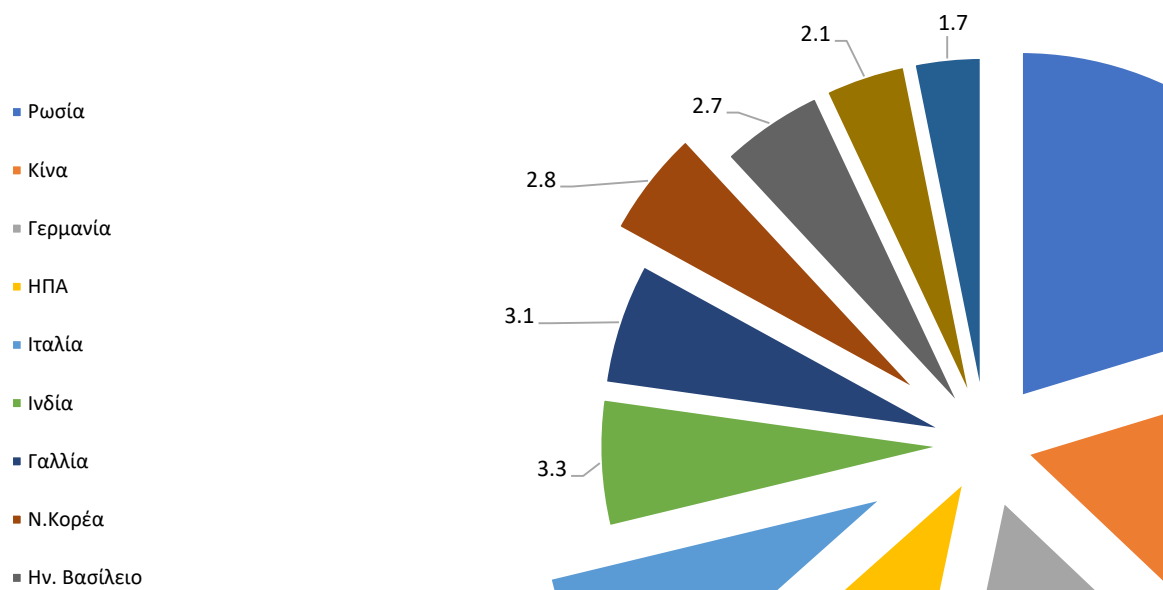
Κυριότερες χώρες προορισμού τουρκικών εξαγωγών,
 2019, % στο σύνολο

Πηγή: Turkstat –Επεξεργασία: Γρ.ΟΕΥ Αγκύρας

	2019	
Σύνολο	153.204.276.537	Συμ/χη % στο σύνολο
Γερμανία	13.779.519.744	9,0
Ην. Βασίλειο	9.709.713.341	6,3
Ιταλία	8.307.629.627	5,4
Ιράκ	8.045.314.026	5,2
ΗΠΑ	7.199.139.139	4,7
Ισπανία	6.841.714.809	4,5
Γαλλία	6.821.269.888	4,5
Ολλανδία	4.864.380.228	3,2
Ισραήλ	3.892.951.252	2,5
Ρωσία	3.445.410.777	2,2
Ρουμανία	3.445.238.233	2,2

Κυριότερες χώρες προέλευσης τουρκικών εισαγωγών,
 2019, % στο σύνολο

Πηγή: Turkstat –Επεξεργασία: Γρ.ΟΕΥ Αγκύρας

		Συμ/χη % στο σύνολο
Σύνολο	181.035.993.114	
Ρωσία	20.047.608.096	11,1
Κίνα	16.529.413.551	9,1
Γερμανία	16.062.553.840	8,9
ΗΠΑ	9.995.479.128	5,5
Ιταλία	7.693.884.739	4,2
Ινδία	5.889.323.219	3,3
Γαλλία	5.677.832.559	3,1
Ν.Κορέα	5.042.804.252	2,8
Ην. Βασίλειο	4.850.451.587	2,7
Ισπανία	3.776.951.092	2,1
Ιαπωνία	3.143.445.101	1,7

3.Οικονομικό –Επιχειρηματικό Περιβάλλον *(περισσότερα στοιχεία στον οδηγό επιχειρείν του Γραφείου)*

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Πρώτο βήμα για την προσέγγιση της τουρκικής αγοράς θεωρείται η επικοινωνία (π.χ. μέσω παρουσίας σε εμπορικές εκθέσεις ή/και αλληλογραφίας με τη συνδρομή του Γραφείου ΟΕΥ) με τις εταιρείες του κλάδου που ενδιαφέρει τον έλληνα επιχειρηματία.

Ουσιώδης προϋπόθεση είναι η ανεύρεση ενός έμπειρου Τούρκου συνεργάτη (αντιπροσώπου, διανομέα κ.ά.), ο οποίος θα γνωρίζει το νομικό πλαίσιο, θα έχει επαφές, θα μπορεί να συνεννοηθεί στην τουρκική γλώσσα και θα είναι σε θέση να βοηθήσει την ελληνική επιχείρηση να εισέλθει στην αγορά και να προωθήσει τα προϊόντα της.

Το γεγονός ότι το ποσοστό γλωσσομάθειας στην Τουρκία είναι χαμηλό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι γραφειοκρατικές διαδικασίες δεν είναι πάντα απλές, καθιστούν την ανεύρεση αξιόπιστου συνεργάτη σημαντική.

Προκειμένου να έρθει κανείς σε στενότερη επαφή με την τουρκική πραγματικότητα, μπορεί να συμμετάσχει ή να επισκεφθεί κάποια διεθνή έκθεση ή να επιδιώξει τη συμμετοχή του σε κάποια επιχειρηματική αποστολή.

Όσον αφορά τους δημόσιους διαγωνισμούς, χρειάζεται η συνδρομή διαμεσολαβητή, προκειμένου να διεκπεραιωθούν τα διαδικαστικά θέματα και να ξεπεραστεί το εμπόδιο της γλώσσας (ακόμα και για διεθνείς διαγωνισμούς, οι προκηρύξεις είναι συνήθως μόνο στην τουρκική).

Για την επέκταση μιας αλλοδαπής εταιρείας στην τουρκική αγορά, απαιτείται η ίδρυση εταιρείας. Οι συνηθέστερες μορφές είναι: η ΑΕ για μεγαλύτερες εταιρείες, η ΕΠΕ για εμπορική ή εταιρεία διανομής, και τα υποκαταστήματα. Η σύσταση Γραφείου Συνδέσμου, σε περίπτωση που ενδιαφέρεται κάποια εταιρεία για τη διερεύνηση της αγοράς και για τη σύνταξη μελέτης σκοπιμότητας, είναι συχνά απαραίτητο προκειμένου να γίνει κάποια επένδυση.

Σύσταση ΕΠΕ και ΑΕ

Για τη σύσταση ΕΠΕ το απαιτούμενο αρχικό κεφάλαιο είναι 10.000 τ.λίρες και για τη σύσταση ΑΕ 50.000 τ.λίρες.

Μορφές εταιρειών

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να συστήσουν όλες τις μορφές εταιρειών οι οποίες προβλέπονται από τον Τουρκικό Εμπορικό Κώδικα.

Οι βασικές μορφές αυτών αφορούν:

- Limited liability company - Εταιρεία περιορισμένης ευθύνης - Limited Sirketi (Ltd.Sti.)
- Joint-stock company (A.S.) - Ανώνυμος εταιρεία - Anonim Sirketi (A.S.)
- Branch office - Υποκατάστημα
- Liaison office – Γραφείο Αντιπροσωπείας

Άλλες μορφές εταιρειών:

- Limited Partnerships–Komandit Sirket (Societe en Comandite)
- Collective Company (Kollektif Sirket)
- Merchant (Single Proprietorship)

Όλες οι εταιρείες στην Τουρκία υποχρεούνται να εγγράφονται στο Εμπορικό Μητρώο -**Ticaret Sicili**. Στην Εφημερίδα Εμπορικού Μητρώου (www.ticaret Sicil.gov.tr) της Ένωσης Επιμελητηρίων και Χρηματιστηρίων της Τουρκίας (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği -TOBB) αναγράφονται τα στοιχεία των εταιρειών.

Συγκριτικός πίνακας των πιο διαδεδομένων μορφών εταιρειών:

	ΑΕ	ΕΠΕ	Υποκατάστημα
Νομικό καθεστώς	Ανεξάρτητη νομική οντότητα	Ανεξάρτητη νομική οντότητα	Εξαρτώμενο από την εταιρεία
Φορολογική υποχρέωση	Πλήρης	Πλήρης	Περιορισμένη
Αριθμός μετόχων	Ελάχ.:1 – Μέγ.:χωρίς όριο	Ελάχ.:1 – Μέγ.:50	-
Απαιτήσεις κεφαλαίου	Ελάχ.: 50.000 τ.λ.	Ελάχ.: 10.000 τ.λ.	Δεν ορίζεται
Ευθύνη μετόχων	Περιορίζεται στην κεφαλαιακή συμμετοχή εκάστου μετόχου	Περιορίζεται στην αναλογία συμμετοχής κάθε μετόχου	Ευθύνεται η εταιρεία
Φορολόγηση εισοδήματος	20%	20%	20%
Παρακρατούμενος φόρος μερισμάτων	15% (των κερδών που διανέμονται)	15% (των κερδών που διανέμονται)	15% (των κερδών που αποδίδονται)

Ο Εμπορικός Κώδικας, μεταξύ άλλων, προβλέπει:

- Δυνατότητα σύστασης ΑΕ και ΕΠΕ από ένα μόνο πρόσωπο
- Οι εταιρείες θα πρέπει να διαθέτουν εταιρική ιστοσελίδα, που θα περιλαμβάνει τα στοιχεία της εταιρείας (σε περίπτωση που αυτό δεν συμβαίνει ή τα στοιχεία είναι ψευδή, προβλέπονται κυρώσεις).
- Το ΔΣ μπορεί να αποτελείται από ένα μόνο πρόσωπο.
- Τουλάχιστον ένα μέλος του ΔΣ θα πρέπει να είναι τούρκος υπήκοος.
- Κατάργηση της υποχρέωσης τα μέλη του ΔΣ της εταιρείας να είναι και μέτοχοι αυτής: ως εκ τούτου, κάθε ανεξάρτητο πρόσωπο μπορεί να γίνει μέλος του ΔΣ.
- Νομικά πρόσωπα μπορούν να είναι μέλη του ΔΣ, τα οποία θα εκπροσωπούνται μέσω αντιπροσώπου τον οποίο θα ορίζουν.

- Οι συνεδριάσεις του ΔΣ θα μπορούν να λαμβάνουν χώρα σε εικονικό περιβάλλον (on line) και τα πρακτικά να επικυρώνονται με ηλεκτρονικές υπογραφές.
- Τουλάχιστον το ένα τέταρτο των μελών του ΔΣ θα πρέπει να έχουν ανώτατη μόρφωση (δεν ισχύει για μονοπρόσωπες εταιρείες).
- Κάθε μέτοχος μπορεί να ζητήσει λογιστικό έλεγχο.
- Οι μέτοχοι μπορούν να λάβουν δάνεια από την εταιρεία τους, εάν έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους προς την εταιρεία και εάν η εταιρεία εμφανίζει κέρδη.

Επίσης, από τον Ιούλιο 2012, αλλοδαποί Γενικοί Δ/ντές εταιρειών οι οποίες έχουν συσταθεί με ξένα κεφάλαια, θα πρέπει να έχουν άδεια εργασίας, για να μπορούν να υπογράψουν έγγραφα εκ μέρους της εταιρείας τους.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Φόρος εισοδήματος

Όλα τα φυσικά πρόσωπα που διαμένουν και τα νομικά πρόσωπα που εδράζονται στην Τουρκία φορολογούνται. Τα εισοδήματα προσώπων τα οποία δεν διαμένουν στην Τουρκία και τα οποία έχουν αποκτηθεί στην Τουρκία μέσω εργασίας, ιδιοκτησίας ακίνητης περιουσίας, εμπορικών συναλλαγών ή άλλων δραστηριοτήτων επίσης φορολογούνται.

Φορολογία εταιρειών

Βασικός φορολογικός συντελεστής εταιρειών: 20%

Παρακρατούμενος φόρος μερισμάτων: 15%

Παράδειγμα

	Τ.λίρες
Εταιρικά έσοδα	100
Φόρος εταιρικού εισοδήματος	-20
Καθαρό εισόδημα μετά την αφαίρεση φόρου εισοδήματος	80
Παρακρατούμενος φόρος μερισμάτων	-12
Συνολική φορολογική επιβάρυνση	32
Καθαρό κέρδος μετά τη φορολόγηση	68

Φορολογικοί συντελεστές εισοδήματος φυσικών προσώπων από μισθωτές εργασίες:

Εισόδημα (Τ.λίρες)	Συντελεστής (%)
Έως 22.000	15
22.000 – 49.000	20
49.000-180.000	27
180.000-600.000	35
600.000 κ άνω	40

Συντελεστές ΦΠΑ

Είδος	Συντελεστής
Κύριος συντελεστής για προϊόντα και υπηρεσίες Προϊόντα πολυτελείας και ορισμένες υπηρεσίες ψυχαγωγίας (bar κ.ά) Αυτοκίνητα	18%
Βασικές τροφές, βιβλία, υπηρεσίες εκπαίδευσης από ιδιωτικά ιδρύματα, τουριστικές υπηρεσίες Κωστοϋφαντουργικά και δερμάτινα προϊόντα Ιατρικά προϊόντα και συσκευές	8%
Αγροτικά προϊόντα τα οποία χρησιμοποιούνται ως πρώτη ύλη, εφημερίδες, κατοικίες καθαρού εμβαδού έως 150 τ.μ.	1%

Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας

Από 1ης Ιανουαρίου 2005, έχει τεθεί σε εφαρμογή η Συμφωνία για την αποφυγή της διπλής φορολογίας του εισοδήματος μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (Νόμος 3228/2004, Φ.Ε.Κ. 32 Α΄/9.2.2004).

Στο πλαίσιο της εφαρμογής της Συμφωνίας στην Ελλάδα, οι δύο φορολογικές διοικήσεις συμφώνησαν η Ελληνική πλευρά να δέχεται το πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας που εκδίδουν οι τουρκικές αρχές, καθώς και την αίτηση για την εφαρμογή της Συμφωνίας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας μεταξύ Ελλάδας & Τουρκίας η οποία θα είναι συμπληρωμένη, υπογεγραμμένη και σφραγισμένη μόνο από την Τουρκική επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο που ζητά την εφαρμογή της Συμφωνίας (ως συνημμένο υπόδειγμα).

Τα σημαντικότερα σημεία της Συμφωνίας, είναι τα εξής:

- κριτήριο φορολόγησης των ναυτιλιακών κερδών από τις διεθνείς μεταφορές θα είναι η σημαία του πλοίου. Έτσι τα ελληνικά πλοία δεν θα καταβάλουν φόρο 6,5% στο ναύλο από Τουρκία.
- φορολόγηση των μερισμάτων στην Τουρκία, πέραν της φορολόγησης των κερδών που ισχύει και στην Ελλάδα, με συντελεστή 15%
- εφαρμογή του φόρου υποκαταστημάτων (Branch Tax) με συντελεστή 15% όσο και στη φορολογία μερισμάτων. Έτσι οι ελληνικές επιχειρήσεις που ανοίγουν υποκαταστήματα και όχι εταιρείες στην Τουρκία, θα φορολογούνται με 15% στα διανεμόμενα κέρδη.
- φορολόγηση στη χώρα προέλευσης των οδικών μεταφορών για φορτηγά που περνούν τράνζιτ και παίρνουν φορτίο από Ελλάδα ή Τουρκία ανάλογα.

- φορολόγηση των τόκων με 12%.
- φορολόγηση των κερδών από ασφαλιστικές υπηρεσίες μέσω αντιπροσώπων.
- φορολόγηση του εισοδήματος που αποκτούν επιχειρήσεις που ασκούν εξωχώριες δραστηριότητες, όταν αυτές οι δραστηριότητες διαρκούν πάνω από 30 ημέρες.
- δεκάμηνη περίοδος απαλλαγής από φορολογία των κερδών των κατασκευαστικών εταιρειών για κατασκευαστικές εργασίες.

Σήμανση/ πιστοποίηση προϊόντων

- Η συσκευασία των εισαγόμενων προϊόντων πρέπει να συμμορφώνεται με την οικεία νομοθεσία, ειδικά σε ότι αφορά την προστασία της υγείας των καταναλωτών αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος.
- Η συσκευασία σε κατασκευές από ξύλο (NIMP15) ή φυτικά υλικά επιτρέπεται, εφ' όσον έχει προηγηθεί φυτουγειονομικός έλεγχος αυτής.
- Όλα τα προϊόντα που διατίθενται σε κυκλοφορία στην τουρκική αγορά οφείλουν να φέρουν επί της συσκευασίας τους ενημερωτικό πίνακα (σύσταση, βάρος, καθαρό βάρος, ημερομηνία λήξης) ή να συνοδεύονται από ενημερωτικό φυλλάδιο, αμφότερα στην τουρκική γλώσσα.
- Παράλληλα, είναι υποχρεωτική η αναγραφή της χώρας κατασκευής (υπόκειται σε τελωνειακό έλεγχο), ενώ σε αρκετές περιπτώσεις κατά την εισαγωγή ζητείται πιστοποιητικό προέλευσης, προκειμένου να προσδιοριστεί αν το προϊόν υπόκειται σε πρόσθετους περιορισμούς (ποσοστώσεις, επιπλέον δασμούς)
- Οι ετικέτες επί των βασικών καταναλωτικών αγαθών είναι, υποχρεωτικά, στην τουρκική γλώσσα, ενώ αναγράφουν την επωνυμία και τα στοιχεία επικοινωνίας της εισαγωγικής εταιρείας.
- Ειδικά για τα τρόφιμα, οι ετικέτες αναγράφουν επίσης τα συστατικά, τις επωνυμίες παραγωγού και εισαγωγέα και την ημερομηνία λήξης.

➤ Εμπορικοί και βιομηχανικοί φορείς πιστοποίησης και πρότυπα

Εθνικοί Οργανισμοί Τυποποίησης: Turkish Standards Institution (<https://en.tse.org.tr/>)

Μέλος του ISO (Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης), Μέλος του IEC (Διεθνής Ηλεκτροτεχνική Επιτροπή)

Η χρήση προτύπων (standards) στην Τουρκία είναι υποχρεωτική

Ταξινόμηση Προτύπων

Το TSE είναι η εθνική σήμανση πιστοποίησης.

ημερομηνία θεώρησης του από τις Τελωνειακές Αρχές της χώρας εξαγωγής, στις τελωνειακές αρχές της χώρας εισαγωγής.

Μπορεί ωστόσο, να υποβληθεί και μετά την παραπάνω προθεσμία εφόσον εξαιτίας ειδικών περιστάσεων δε μπορεί να τηρηθεί η προθεσμία αυτή ή εφόσον τα εμπορεύματα έχουν προσκομισθεί στη χώρα εισαγωγής πριν τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας.

Περιορισμοί Εισαγωγών / Εμπόδια Εισόδου

Με σκοπό την προστασία της τοπικής παραγωγής και τον περιορισμό του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας, οι τουρκικές αρχές δημιουργούν πολλαπλά εμπόδια στην εισαγωγή προϊόντων, τα οποία είτε παράγονται στην Τουρκία είτε είναι παρεμφερή με τοπικά παραγόμενα προϊόντα (π.χ. φέτα και λευκό τυρί Τουρκίας).

Ο τομέας των αγροτικών προϊόντων και των ειδών διατροφής στην Τουρκία είναι ιδιαίτερος προστατευμένος από τον διεθνή ανταγωνισμό με περιοριστικού τύπου εισαγωγικές πρακτικές καθώς και υψηλό δασμολόγιο. Ενδεικτικά παραθέτουμε τη δασμολογική επιβάρυνση κοινοτικών προϊόντων που παράγονται και εξάγονται από την Ελλάδα.

Προϊόν	Δασμολογική Κλάση	Δασμός	ΦΠΑ
Φέτα	04069029	178 %	8%
Κεφαλοτύρι	04069035	138 %	8%
Λουκάνικα	160100	96,3 %	8%
Μέλι	040900	38,5 %	8%
Ελαιόλαδο	150910	31,2 %	1%
Όσπρια	0708	19,5 %	8%
Δημητριακά	1001-1008	0-130 %	1-8%
Ρύζι	1006	34-45 %	8%
Χυμοί	2009	58,5 %	8 %
Φρούτα	0803-0810	45,9-145,8 %	8 %
Λαχανικά	0701-0710	19,3-49,5%	1-8%
Κρέας	0201-0206	100-225%	1%
Ξηροί καρποί	0801-	30-145,8%	8 %

Επιλεκτικά σημειώνουμε περιπτώσεις δυσκολιών στις εισαγωγές ελληνικών αγροτικών προϊόντων, συχνά αξεπέραστες, που αφορούν σε εργαστηριακούς ελέγχους, (π.χ. για την εισαγωγή μελιού), τις ετικέτες (π.χ. για προϊόντα απομίμησης τυριού) και την αναστολή των εισαγωγών κόκκινου κρέατος στη χώρα.

Όσον αφορά στα αλκοολούχα διαπιστώνουμε ότι, τα τελευταία χρόνια, με διάφορα νομοθετήματα, έχουν καταβληθεί προσπάθειες περιορισμού της κατανάλωσης αλκοόλ στην Τουρκία, στοιχείο το οποίο είχε επίπτωση στις εξαγωγές και των δικών μας αλκοολούχων. Εκτός των επιβληθέντων δασμών και του ΦΠΑ προβλέπεται για ορισμένες κατηγορίες αλκοολούχων Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης. Ακόμα και στις περιπτώσεις όπου ο φόρος αυτός είναι μηδενικός προβλέπεται ένα ελάχιστο ποσό καταβολής φόρου, ανάλογα με το ποσοστό αλκοόλης, στοιχείο το οποίο ανεβάζει σημαντικά την τιμή των αλκοολούχων.

Επιπλέον, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, δεν επιτρέπεται η κυκλοφορία και η εισαγωγή των μη συσκευασμένων αλκοολούχων ποτών, των μειγμάτων ποτών που έχουν ως βάση αλκοολούχα ποτά, των αποσταγμάτων αμπελο-οινικής προέλευσης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγή αλκοολούχων ποτών και των συμπυκνωμένων ποτών τα οποία με προσθήκη νερού, οινοπνεύματος, ή πρόσθετων ουσιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγή αλκοολούχων ποτών.

Οι δασμολογικές επιβαρύνσεις για προϊόντα εκτός τροφίμων έχουν εξαλειφθεί, όπως προβλέπεται από τη Συμφωνία Τελωνειακής Ένωσης της Ε.Ε. με την Τουρκία.

Επενδυτικά κίνητρα

Τα κίνητρα δίνονται, αναλόγως του είδους, του ύψους, του κλάδου και της περιοχής επένδυσης, περιλαμβάνουν: μείωση συντελεστών εταιρικής φορολόγησης και φορολόγησης εισοδήματος, μείωση εργοδοτικών εισφορών για την κοινωνική ασφάλιση, παραχωρήσεις γης, εξαίρεση καταβολής ΦΠΑ, εξαίρεση τελωνειακών επιβαρύνσεων, επιστροφή ΦΠΑ.

Σε ότι αφορά τις στρατηγικές επενδύσεις, ως τέτοιες ορίζονται οι επενδύσεις οι οποίες πληρούν προϋποθέσεις όπως μείωσης της εξάρτησης από τις εισαγωγές, ενίσχυση της παραγωγής αγαθών υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας.

Τα επενδυτικά κίνητρα, επομένως, μπορούν να ενταχθούν σε 4 σχήματα:

- Γενικό σχήμα επενδυτικών κινήτρων: Ανεξαρτήτως της περιοχής και του είδους της επενδύσεις, αρκεί να καλύπτεται ένα ελάχιστο ύψος
- Σχήμα επενδυτικών κινήτρων κατά Νομούς: Οι νομοί της χώρας κατηγοριοποιούνται σε 6 κατηγορίες, (ανάλογα με το ποιές περιοχές ενισχύονται περισσότερο) στην 6^η εκ των οποίων ανήκουν οι νομοί οι οποίοι ευνοούνται περισσότερο (νομοί ΝΑ Τουρκίας)
- Σχήμα κινήτρων για επενδύσεις κλίμακας: επωφελούνται των κινήτρων του σχήματος αυτού, επενδύσεις μεγάλου ύψους το οποίο καθορίζεται ανά κατηγορία προϊόντων (διύλιση πετρελαίου, χημικά, λιμάνια, αυτοκινητοβιομηχανία, οχήματα σιδηροδρόμων, δίκτυα

αγωγών, ηλεκτρονικά, ιατρικός εξοπλισμός, φαρμακοβιομηχανία, αεροναυπηγική βιομηχανία, μηχανές-μηχανολογικός εξοπλισμός, μεταλλικές κατασκευές)

- Σχήμα κινήτρων για στρατηγικές επενδύσεις: επωφελούνται επενδύσεις στην παραγωγή ενδιάμεσων ή τελικών αγαθών των οποίων ποσοστό μεγαλύτερο του 50% προέρχεται από εισαγωγές, καθώς και επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας.

*Η Τουρκική επικράτεια χωρίζεται σε 6 (έξι) επενδυτικές ζώνες, με τη ζώνη 1 να αντιστοιχεί σε μητροπολιτικές περιοχές και τη ζώνη 6 σε ακριτικές περιοχές, μεταξύ των οποίων η Ίμβρος και η Τένεδος

4. Τραπεζικός Τομέας

Στην Τουρκία λειτουργούν σήμερα 51 τράπεζες, εκ των οποίων 32 είναι εμπορικές, 18 αναπτυξιακές-επενδυτικές και 6 συμμετοχικές (ισλαμικές τράπεζες). Εξ αυτών, 28 ελέγχονται από ξένα κεφάλαια.

Λειτουργούν 11,5 χιλ. υποκαταστήματα (3,8 χιλ. των κρατικών τραπεζών, 4,1 χιλ. των τ/ιδιωτικών και 3,7 χιλ. των ξένης ιδιοκτησίας).

Το συνολικό ενεργητικό του κλάδου ανέρχεται σε 3,9 τρισ. ΤΛ (2018), αντιστοιχεί σε περίπου 105% του ΑΕΠ της χώρας και υπολείπεται αρκετά του αντίστοιχου ποσοστού των ανεπτυγμένων χωρών (π.χ. στη ΕΕ 28 το αντίστοιχο ποσοστό είναι 197%) στοιχείο από το οποίο συνάγεται ότι υπάρχει σημαντικό περιθώριο ανάπτυξης του κλάδου.

Στοιχεία των <https://www.tbb.org.tr/en> , <http://www.invest.gov.tr> και <https://www.bddk.org.tr>

5. Υποδομές-Μεταφορές

ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Την τελευταία 15ετία πραγματοποιήθηκαν στη χώρα σημαντικά έργα υποδομών σε όλους τους τομείς, ενώ είναι υπό κατασκευή σημαντικά νέα έργα.

Επίσης πρόσφατα (Μάρτιος τ.ε.) έγινε παρουσίαση του τ/Εθνικού Προγράμματος ανάπτυξης των Υποδομών στις Μεταφορές για την περίοδο μέχρι το 2035.

Το πρόγραμμα συντάχθηκε με γνώμονα τους παρακάτω στόχους:

1. Να συμβάλει ώστε η Τουρκία να καταστεί περιφερειακό κέντρο για υπηρεσίες μεταφορών και logistics και να συμπεριληφθεί η χώρα στο κατάλογο των 15 χωρών με τους κορυφαίους LPI (Logistics Performance Index) της World Bank.
2. Να ενισχυθούν οι εξαγωγές ώστε η χώρα να γίνει η δέκατη εθνική οικονομία παγκοσμίως (από 17η που είναι σήμερα) μέχρι το 2023.
3. Να βελτιώσει την εσωτερική συνοχή μεταξύ των περιφερειών της χώρας καθώς και την ασφάλεια με τη μείωση των ατυχημάτων.
4. Να συμβάλει καθοριστικά στη προστασία του περιβάλλοντος μέσω εξοικονόμησης ενέργειας, έμφασης στη χρήση του σιδηροδρόμου αλλά και βελτίωσης των δημόσιων μέσων μεταφοράς ώστε να αποθαρρύνεται η χρήση ιδιωτικών οχημάτων.

Ειδικότερα για τους επί μέρους κλάδους προβλέπονται:

Οδικές μεταφορές

Κατασκευή αυτοκινητοδρόμων ταχείας κυκλοφορίας μήκους 2.664 χλμ. εκ των οποίων 1.620 χλμ. θα ολοκληρωθούν μέχρι το 2023 και 1.044 χλμ. στο διάστημα 2023-2035.

Στα έργα που θα κατασκευασθούν μέχρι το 2023 (υπό κατασκευή ή ανάθεση) περιλαμβάνονται:

1. Northern Marmara Motorway, sections East and West
2. Gebze-Σμύρνη Motorway
3. Ankara-Kirikkale Motorway
4. Kinali-Tekirdag-Canakkale-Balikesir Motorway περιλαμβανομένης της γέφυρας στον Ελλήσποντο

Στα έργα που προγραμματίζονται για το διάστημα 2023-2035 περιλαμβάνονται:

1. Antalya-Alanya Motorway
2. Ankara-Sivrihisar-Salihli Motorway
3. Bursa-Eskisehir-Sivrihisar Motoway

Προγραμματιζόμενες επεκτάσεις του οδικού δικτύου, (μήκος σε χλμ.)

Έτος Οδικό Δίκτυο	2016	2023	2029	2035
Αυτοκινητόδρομοι ταχ.κυκλ	2.542	4.162	4.921	5.206
Διπλής κυκλοφορίας	22.655	26.305	27.138	28.058
Σύνολο	25.197	30.467	32.059	33.264

Σιδηρόδρομοι

Στο δίκτυο προβλέπεται να προστεθούν, μέχρι το 2023, 2.460 χλμ. για τραίνα υπέρ-υψηλής ταχύτητας και 11.100 χλμ. υψηλής, μέχρι δε το 2035 να κατασκευασθούν άλλα 524 χλμ. υπέρ-υψηλής ταχύτητας και 2.700 χλμ υψηλής.

Στα σημαντικότερα έργα περιλαμβάνονται:

1. Προύσα-Balikesir-Soma-Πέργαμος (υψηλής ταχύτητας)
2. Άγκυρα-Κωνσταντινούπολη (υπέρ-υψηλής ταχύτητας)
3. Καισάρεια-Μαλάτεια (υψηλής ταχύτητας)

Προγραμματιζόμενες επεκτάσεις του σιδηροδρομικού δικτύου (μήκος σε χλμ)

Έτος Σιδηροδρομικό Δίκτυο	2016	2023	2029	2035
Υπέρ-υψηλής ταχύτητας	1.213	3.673	3.673	4.197
Υψηλής ταχύτητας	-	11.222	12.442	13.822
Συμβατικά	11.319	13.738	16.320	17.218
Σύνολο	12.532	28.533	32.435	35.237

Λιμενικές εγκαταστάσεις

Στα σημαντικότερα έργα επέκτασης λιμενικών εγκαταστάσεων περιλαμβάνονται (έμφαση δίδεται στην επέκταση των εγκαταστάσεων για διακίνηση χύδην φορτίων)

1. Kocaeli (για χύδην φορτία, δυνατότητας 8,5 εκατ. τόνων/ετησίως)
2. Αλεξανδρέττα (χύδην φορτία, δυνατότητας 55 εκατ. τόνων/ετησίως)
3. Ceyhan/Botas (υγρά φορτία, δυνατότητας 21 και 55 εκατ. τόνων/ετησίως)
4. Kocaeli (γενικά φορτία, δυνατότητας 32 εκατ. τόνων/ετησίως)
5. Μερσίνα (κοντέινερ, δυναμικότητας 3,4 εκατ. /ετησίως)

Εγκατεστημένη δυνατότητα τουρκικών λιμένων (2017) και προβλέψεις διακίνησης φορτίων μέχρι το 2035

Τύπος Φορτίου (εκατ. τόνοι)	Δυνατότητα (εκατ. τόνοι)	2023		2029		2035	
		Διακίνηση	% *	Διακίνηση	%*	Διακίνηση	%*
Χύδην	236	150,5	64	180,9	77	213,3	90
Γενικό φορτίο	108	87	81	107,5	100	130,2	121
Υγρά φορτία	267	191,5	72	233	87	276	103
Σύνολο	611	429	70	521,4	85	619,5	101
Κοντέινερ (εκατ.)	22,25	11,61	52	14,3	64	17,1	77

*Διακίνηση φορτίων/ δυνατότητα λιμένος

Αεροπορικές μεταφορές

Υπό κατασκευή αεροδρόμια περιλαμβάνουν:

1. Νέο αεροδρόμιο Κωνσταντινούπολης (τερματικά 2,3,4)
2. Cukurova
3. Rize-Atvin
4. Karaman

Προγραμματιζόμενα:

1. Tokat
2. Antalya W
3. Nigde

Η μεταφορική δυνατότητα προβλέπεται να διαμορφωθεί σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα:

Έτος	Μεταφορική δυνατότητα (εκατ. επιβάτες)	Κίνηση επιβατών (εκατ.)	% *
2018	253	174	69
2023	392	248	63
2029	422	299	71
2035	422	353	84

*Διακίνηση επιβατών/ δυνατότητα αερολιμένων

Χρηματοοικονομικά στοιχεία

Σύμφωνα με τη μελέτη, το ύψος των επενδύσεων που θα απαιτηθούν για την υλοποίηση του ανωτέρω προγράμματος ανέρχεται σε 126 δισ. Ευρώ (σε τιμές 2023) και κατανέμεται ως ακολούθως:

1. Σιδηροδρομικό δίκτυο	51,7%
2. Οδικό δίκτυο	20,4%
3. Αεροδρόμια	21,6%
4. Λιμενικές εγκαταστάσεις	6,3%

Η χρηματοδότηση των έργων και η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σε συμπράξεις με το Δημόσιο θα απαιτήσει, σύμφωνα με τους συντάκτες του προγράμματος, περαιτέρω ανάλυση της οικονομικής τους απόδοσης.

Αν και για ένα μικρό αριθμό εξ αυτών η οικονομική απόδοση υπολογίζεται ήδη επικερδής ώστε να διασφαλίζεται το ενδιαφέρον από τον ιδιωτικό τομέα, για τον μεγαλύτερο αριθμό των έργων θα απαιτηθούν συμπληρωματικά στοιχεία σε βάθος χρόνου.

Υφιστάμενο και σχεδιαζόμενο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο στην Τουρκία, 2019

ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ (MEGA PROJECTS) ΠΟΥ ευρίσκονται σε εξέλιξη ή πρόσφατα ολοκληρωθεί:

- Γέφυρα Δαρδανελίων (1915 Canakkale Bridge) μήκους 4,6 χλμ. Η γέφυρα κατασκευάζεται από κοινοπραξία τουρκικών και νοτιοκορεατικών εταιρειών. Προβλέπεται να ολοκληρωθεί μέχρι το 2023.
Το έργο περιλαμβάνει και τον 88 χλμ. αυτοκινητόδρομο Malkara-Canakkale.
- Το Τρίτο Αεροδρόμιο της Κωνσταντινουπόλεως (τέθηκε σε λειτουργία Απρίλιο 2019)
Το έργο είναι το μεγαλύτερο στη χώρα (το αεροδρόμιο Ατατούρκ διέκοψε τη λειτουργία του). Στην πλήρη λειτουργία του το αεροδρόμιο θα μπορεί να εξυπηρετεί 150 εκατ. επιβάτες και θα είναι ένα από τα μεγαλύτερα στον κόσμο.
- Η Τρίτη Γέφυρα του Βοσπόρου
Η γέφυρα είναι τμήμα του Αυτοκινητόδρομου του Βορείου Μαρμαρά, είναι μία από τις πλατύτερες κρεμαστές γέφυρες παγκοσμίως και ήδη παραδόθηκε στη κυκλοφορία. Ο αυτοκινητόδρομος κατασκευάστηκε με το σύστημα BOT (Build, Own, Transfer) και ήταν προϋπολογισμού 4,5 δισ. ΤΛ. Το έργο ολοκληρώθηκε.
- Ο Αυτοκινητόδρομος Κωνσταντινουπόλεως-Σμύρνης και η κρεμαστή γέφυρα του κόλπου Ismit στη θάλασσα του Μαρμαρά.
Ο αυτοκινητόδρομος αποτελεί έργο προϋπολογισμού 6,3 δισ. \$ Η.Π.Α.. Η γέφυρα παραδόθηκε στην κυκλοφορία.
- Η Προαστιακή σιδηροδρομική γραμμή που θα συνδέει την ασιατική με την ευρωπαϊκή πλευρά της Κωνσταντινούπολης, προϋπολογισμού 1 δισ. \$.
- Η Σιδηροδρομική γραμμή Baku-Tbilisi-Kars
Το έργο συνδέει Αζερμπαϊτζάν-Γεωργία και Τουρκία, μετά από πολλές αναβολές, ετέθη σταδιακά σε λειτουργία από το 2017. Η σιδηροδρομική αυτή σύνδεση αποτελεί μέρος φιλόδοξου σχεδίου συντόμευσης των μεταφορών από Άπω Ανατολή σε Τουρκία και Ευρώπη. Το έργο ολοκληρώθηκε.
- Onit Tunnel
Το έργο συνδέει το Erzerum με το Rize στην Ανατολική Ανατολία και δίνει τη δυνατότητα εύκολης πρόσβασης στον Εύξεινο Πόντο. Η σήραγγα διαπερνά το όρος Onit και έχει μήκος 14,7 χλμ.. Το έργο ολοκληρώθηκε.

iv) Κατασκευή πυρηνικών σταθμών

Η κατασκευή του πρώτου σταθμού, δυναμικότητας 4.800 megawatt, από τη ρωσική κρατική εταιρεία Rosatom ξεκίνησε το 2015 στη περιοχή της Μερσίνας (η σχετική συμφωνία Ρωσίας - Τουρκίας υπεγράφη το Μάιο 2010). Μέχρι το 2023 αναμένεται να ολοκληρωθεί η πρώτη μονάδα ισχύος 1.200 megawatt με διάρκεια λειτουργίας 60 χρόνια.

Ο προγραμματισμός του δεύτερου, δυναμικότητας 4.500 MW στην περιοχή της Σινώπης, η κατασκευή του οποίου είχε ανατεθεί σε κοινοπραξία στην οποία συμμετείχε η ιαπωνική Mitsubishi

Heavy Industries και η γαλλική Aegva αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα χρηματοδότησης και έχει, κατ' ουσίαν, ανασταλεί η κατασκευή του.

Η τ/Κυβέρνηση, έχει ανακοινώσει την κατασκευή και τρίτου πυρηνικού σταθμού στην περιοχή της Θράκης.

6. Ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές

Οι ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές που λειτουργούν στην Τουρκία, με σκοπό τη διασφάλιση της υγιούς λειτουργίας της αγοράς είναι οι ακόλουθες: Επιτροπή Ανταγωνισμού, Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, Ρυθμιστική Αρχή Εποπτείας Τραπεζών, Ρυθμιστική Αρχή Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Εποπτική Αρχή Προϊόντων Καπνού και Αλκοολούχων και Συμβούλιο Αγοράς και Αρχή Ιδιωτικοποιήσεων.

i. Επιτροπή Ανταγωνισμού

Η εν λόγω Επιτροπή έχει τις εξής αρμοδιότητες:

- α) Διενέργεια (αυτεπαγγέλτως ή μετά από καταγγελία) έρευνας για παραβιάσεις κανόνων Κώδικα Ανταγωνισμού
- β) Λήψη αναγκαίων διοικητικών μέτρων και προστίμων
- γ) Την αξιολόγηση των αιτήσεων για τη χορήγηση απαλλαγής σε συμφωνίες για τις οποίες υπάρχει υπόνοια ότι αντιτίθενται στους κανόνες ανταγωνισμού
- δ) Εποπτεία αγοράς
- ε) Αξιολόγηση συγχωνεύσεων και εξαγορών βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων
(Ιστότοπος: www.rekabet.gov.tr)

ii. Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας

Οι κύριες αρμοδιότητες της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας είναι οι εξής:

- α) Εποπτεία και έλεγχος αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, πετρελαίου και υγραερίου
- β) Διασφάλιση υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά ενέργειας
(Ιστότοπος: www.epdk.gov.tr)

iii. Ρυθμιστική Αρχή Τραπεζών

Οι σημαντικότερες αρμοδιότητες της Ρυθμιστικής Αρχής Τραπεζών είναι οι εξής:

- α) Διασφάλιση εφαρμογής κανόνων υγιούς ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα
- β) Προστασία δικαιωμάτων των καταθετών
- γ) Διατήρηση σταθερότητας τραπεζικού τομέα
(Ιστότοπος: www.bddk.org.tr)

iv. Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της Τουρκίας (CMB) είναι η ρυθμιστική και εποπτική αρχή που είναι υπεύθυνη των αγορών κινητών αξιών στη χώρα. Βάσει ειδικού νόμου, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 1981, η Επιτροπή έχει αρμοδιότητα να καταρτίσει και να εφαρμόσει λεπτομερείς κανόνες για την οργάνωση των αγορών και την ανάπτυξη μέσω της αγοράς κεφαλαίου και των οργανισμών, πράγμα το οποίο πράττει τα τελευταία 19 χρόνια στην Τουρκία. Με βάση τους

κύριους στόχους της δίκαιης και εύρυθμης λειτουργίας των αγορών και την προστασία των δικαιωμάτων των επενδυτών, η CMB έχει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων.

Ανάλογα με τα στάδια ανάπτυξης των αγορών και την κατάσταση της οικονομίας της χώρας, ο κατάλογος των προτεραιοτήτων αλλάζει από καιρό σε καιρό. Ωστόσο, ο κύριος στόχος παραμένει ο ίδιος: να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να προωθήσει την ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου, και ως εκ τούτου να συμβάλει στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων της χώρας, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία των επενδυτών. Η αποστολή της είναι να συντάξει καινοτόμες ρυθμίσεις και να αναλάβει την εποπτεία με στόχο τη διασφάλιση της αμεροληψίας, της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας στις αγορές κεφαλαίων της Τουρκίας, καθώς και τη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς τους.

(Ιστότοπος: www.cmb.gov.tr)

v. Ρυθμιστική Αρχή Τεχνολογίας και Πληροφορίας

Η εν λόγω Αρχή αναλαμβάνει την ρύθμιση, την αδειοδότηση, τη συμφιλίωση και την εποπτεία των δραστηριοτήτων στην αγορά των τηλεπικοινωνιών. Οι κύριες αρμοδιότητές της είναι:

α) Προετοιμασία νομοσχεδίων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών προς υποβολή στο Υπουργείο Μεταφορών

β) Παρακολούθηση των τελευταίων εξελίξεων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, σε συνεργασία με τα πανεπιστήμια και τα ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα

γ) Έλεγχος και αξιολόγηση των τηλεπικοινωνιακών εφαρμογών

δ) Γνωμοδότηση επί των συμβάσεων παραχώρησης που θα υπογραφούν για τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών

ε) Καθορισμός κριτηρίων σχετικά με τους ναύλους των τιμών, τις διατάξεις της σύμβασης, και τα τεχνικά ζητήματα που πρέπει να εφαρμοστούν για τους χρήστες των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και υποδομών, καθώς και άλλων φορέων για τη χρήση των διασυνδέσεων μεταξύ των τηλεπικοινωνιακών δικτύων

στ) Λήψη μέτρων για την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών
(Ιστότοπος: www.btk.gov.tr)

vi. Εποπτική Αρχή Προϊόντων Καπνού και Αλκοολούχων Ποτών

Οι κύριες αρμοδιότητες της ρυθμιστικής αυτής αρχής είναι:

α) Χορήγηση αδειών για την εισαγωγή σπόρων καπνού και αδειών εμπορίου καπνών

β) Χορήγηση αδειών για τη δημιουργία μονάδων επεξεργασίας καπνού, τον έλεγχο της παραγωγής τους

γ) Χορήγηση αδειών παραγωγής και των πωλήσεων, καθώς και χορήγηση άδειας για τη δημιουργία εργοστασίων με στόχο την παραγωγή προϊόντων καπνού

δ) Ρύθμιση της αγοράς στον τομέα της αιθυλικής αλκοόλης, μεθανόλης, αποσταγμένων αλκοολούχων ποτών, που έχουν υποστεί ζύμωση

ε) Προετοιμασία νομοσχεδίων για την εθνική πολιτική στον τομέα των προϊόντων καπνού και των αλκοολούχων

στ) Διασφάλιση της συμμόρφωσης με την κοινοτική νομοθεσία.

(Ιστότοπος: www.tapdk.gov.tr)

vii. Αρχή Ιδιωτικοποιήσεων

Οι σημαντικότερες αρμοδιότητες της εν λόγω αρχής είναι:

- α) Λήψη απόφασης περί του ποιες επιχειρήσεις πληρούν τα κριτήρια για ένταξη στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης
  - β) Καθορισμός χρονοδιαγράμματος για την ολοκλήρωση των διαδικασιών ιδιωτικοποίησης
  - δ) Προετοιμασία της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης των επιχειρήσεων που έχουν κριθεί κατάλληλες
  - ε) Λήψη απόφασης σχετικά με την πιθανή εκκαθάριση εταιρειών στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης.
- (Ιστότοπος: www.oib.gov.tr)

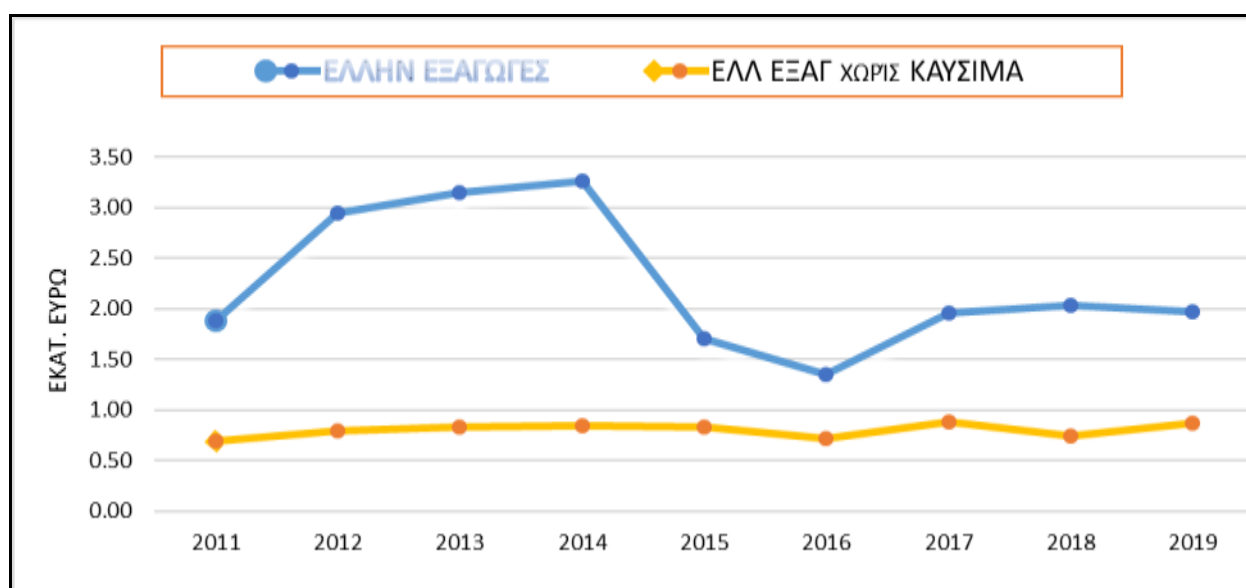
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΤΟΥΡΚΙΑΣ
1.1. Διμερές εμπόριο

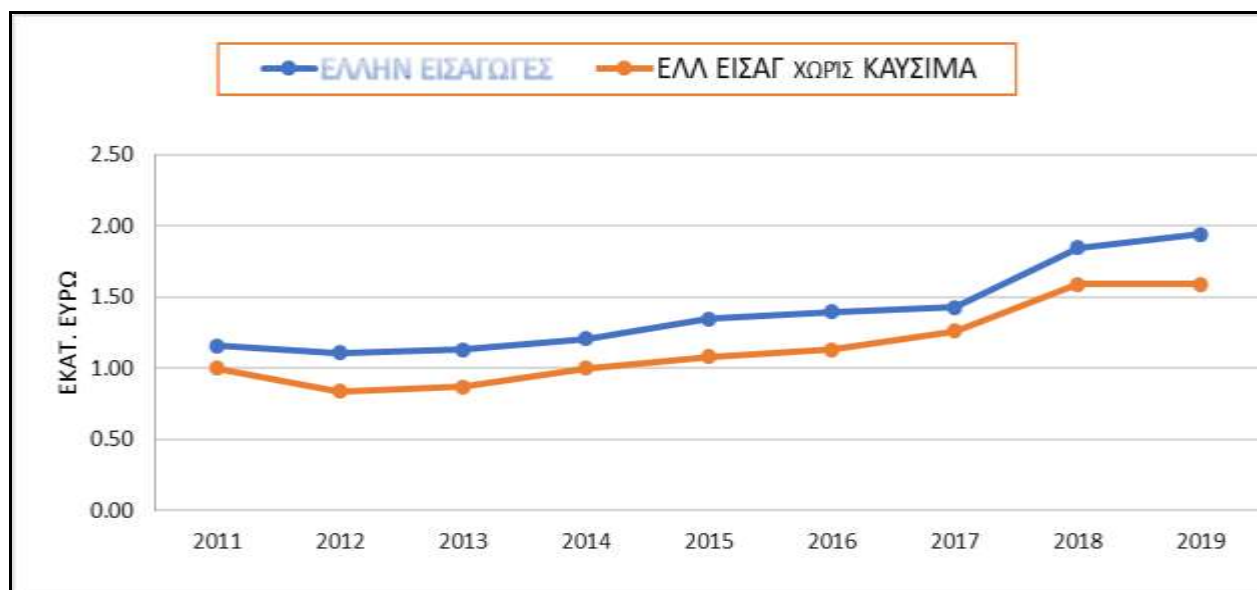
A. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Εμπορικές Συναλλαγές Ελλάδας-Τουρκίας 2011-2018, αξίες σε εκατ. Ευρώ

ΠΙΝ. 1 (Πηγή/ Ελλ. Στατ. Αρχή)

έτος	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Μεταβολή 2019/18
Ελληνικές Εξαγωγές	1.882	2.952	3.148	3.266	1.711	1.351	1.952	2.035	1.974	-3,00
εκ των οποίων καύσιμα	1.182	2.160	2.314	2.417	875	629	1.073	1.289	1.099	-14,74
Ελληνικές Εξαγωγές χωρίς καύσιμα	699	793	834	849	835	722	879	747	875	17,14
Ελληνικές Εισαγωγές	1.157	1.108	1.131	1.206	1.347	1.396	1.433	1.847	1.943	5,20
εκ των οποίων καύσιμα	183	270	265	214	262	266	173	260	357	37,31
Ελληνικές Εισαγωγές χωρίς καύσιμα	973	839	866	992	1.085	1.130	1.260	1.587	1.586	-0,06
Ισοζύγιο	725	1.844	2.018	2.060	364	-46	519	188	31	-83,51
Ισοζύγιο χωρίς καύσιμα	-274	-46	-32	-143	-249	-408	-381	-840	-712	-15,24
Όγκος Εμπορίου	3.038	4.060	4.279	4.472	3.057	2.747	3.385	3.882	3.917	0,90
Όγκος Εμπορίου χωρίς καύσιμα	1.672	1.631	1.700	1.841	1.920	1.852	2.138	2.334	2.461	5,44

Το εμπορικό ισοζύγιο (Πιν.Ι), το 2019, στο σύνολο παραμένει θετικό ανερχόμενο σε 31 εκατ. έναντι 188 εκατ. ευρώ το 2018 (-83,5%). Χωρίς τη συμπερίληψη των καυσίμων-πετρελαιοειδών εμφανίζει έλλειμμα 712 εκατ. ευρώ βελτιωμένο κατά 15,24% σε σχέση με το προηγούμενο έτος (-840 εκατ. ευρώ). Η προαναφερθείσα εξέλιξη του ελληνοτουρκικού εμπορίου, μπορεί να αποδοθεί στην ανταγωνιστικότητα των τουρκικών προϊόντων και στον προστατευτισμό που λαμβάνουν από τις τ/Αρχές και στη σημαντική επιβράδυνση της τουρκικής Οικονομίας τη διετία 2018-19.

Οι συνολικές ελληνικές εξαγωγές στην Τουρκία, το 2019, παρουσίασαν μείωση -3% και ανήλθαν σε 1.974 εκατ. έναντι 2.035 εκατ. ευρώ το 2018. Αντιθέτως, οι εξαγωγές μη συμπεριλαμβανομένων των καυσίμων-πετρελαιοειδών σημείωσαν αξιόλογη αύξηση κατά 17,14% ανερχόμενες σε 875 εκατ. ευρώ. (Πιν. Ι)

Από τα επί μέρους σημαντικότερα προϊόντα πέραν των καυσίμων-πετρελαιοειδών (Πιν. ΙΙ), σημαντικότερη **αύξηση παρουσίασαν οι εξαγωγές:**

- Αλκοολούχα ποτά, νερά (Κωδ.ΣΟ: 22): σημειώθηκε ποσοστιαία αύξηση 187,3%. Σε απόλυτα μεγέθη η εξαγωγή ανήλθε σε 1,43 εκατ. ευρώ έναντι 498 χιλ. το 2018. Η θετική επίδοση αφορά σχεδόν εξολοκλήρου σε εξαγωγή αιθυλικής αλκοόλης (2019: 1.223,7 χιλ. / 2018: 498 χιλ. ευρώ) προοριζόμενη για την τροφοδοσία τ/παραγωγικών μονάδων. Το 2018 και το 2019 το προϊόν συμμετείχε με ποσοστά 77,1% και 86% στις εξαγωγές της κατηγορίας 22.
- Βαμβάκι (Κωδ.ΣΟ: 52) από 97,11 εκατ. ευρώ το 2018 σε 258,61 εκατ. το 2019 (+166,3%). Η αύξηση συνέβαλε σημαντικά στη συγκράτηση της μείωσης των εξαγωγών και κυρίως στην αξιόλογη αύξηση των εξαγωγών εξαιρουμένων των προϊόντων καυσίμων. Το ελληνικό βαμβάκι συμπληρώνει τις ανάγκες της τ/βιομηχανίας κλωστουφαντουργικών, συνδυάζοντας ποιότητα, καλή τιμή και γεωγραφική εγγύτητα (η Τουρκία είναι μεταξύ των 10 παραγωγών χωρών βάμβακος διεθνώς).
- Δημητριακά/Ρύζι, Καλαμπόκι (Κωδ.ΣΟ: 10) από 23,4 εκατ. σε 39 εκατ. ευρώ (2019/18: 28%)
- Καπνός και προϊόντα (Κωδ.ΣΟ: 24) από 10,9 εκατ. σε 14 εκατ. ευρώ (2019/18: 66,4%)

- Μάρμαρα, γρανίτες, πέτρες (Κωδ.ΣΟ: 68) από 7 εκατ. σε 8,2 εκατ. ευρώ (2019/18: 17%)
- Καρποί και φρούτα βρώσιμα (Κωδ.ΣΟ: 08) από 4,7 εκατ. σε 5,5 εκατ. ευρώ (2019/18: 16,8%)
- Μηχανολογικός εξοπλισμός (Κωδ.ΣΟ: 84) από 77,4 εκατ. σε 87,8 εκατ. ευρώ (2019/18: 66,4%)

Το 2019, την υψηλότερη μείωση παρουσίασαν οι εξαγωγές (Πιν. II):

- Συνθετικές, τεχνητές ίνες (Κωδ.ΣΟ: 54) από 12 εκατ. σε 3,7 εκατ. ευρώ (2019/18: -68,6%)
- Ενδύματα / συμπληρώματα (Κωδ.ΣΟ: 62) από 22,8 εκατ. σε 8,1 εκατ. ευρώ (2019/18: -64,5%)
- Χυτοσίδηρος, σίδηρος, χάλυβας (Κωδ.ΣΟ:72) από 10,7 εκατ. σε 4,2 εκ. ευρώ (2019/18: -61,2%)
- Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός (Κωδ.ΣΟ: 85) από 21,6 εκατ. σε 10,6 εκατ. ευρώ (2019/18: -51%)
- Σπέρματα / Καρποί ελαιώδεις (Κωδ.ΣΟ: 12) από 2,3 εκατ. σε 1,1 εκατ. ευρώ (2019/18: -50,9%)

ΠΙΝΑΚΑΣ II

Σημαντικότερες κατηγορίες προϊόντων ελληνικών εξαγωγών στην Τουρκία, τριετία 2017-19, ευρώ							
Κατάταξη κατ' απόλυτη αξία, 2019							
Κωδ. Σ.Ο.	Περιγραφή	2017	2018	2019	Μεταβολή %, 2019/18	Συμμετοχή %, στο σύνολο, 2019	Συμμετοχή %, στο σύνολο χωρίς καύσιμα, 2019
27	Καύσιμα	1.073.170.887	1.288.714.189	1.099.257.444	-14,7	55,7	--
52	Βαμβάκι	162.857.255	97.106.475	258.613.085	166,3	13,1	29,6
39	Πλαστικά	12.020.488	130.466.724	117.117.404	-10,2	5,9	13,4
84	Μηχανολογικός εξοπλισμός	115.700.604	77.386.696	87.852.035	13,5	4,5	10,0
76	Αργίλιο και προϊόντα	71.870.623	71.603.877	64.815.589	-9,5	3,3	7,4
10	Δημητριακά	26.711.713	23.431.714	38.991.354	66,4	2,0	4,5
71	Κοσμήματα, πολύτιμα μέταλλα	18.090.438	30.785.615	27.901.295	-9,4	1,4	3,2
74	Χαλκός και προϊόντα	43.288.989	25.264.906	27.305.621	8,1	1,4	3,1
48	Χαρτί και τεχνουργήματα	16.996.371	18.604.158	18.281.698	-1,7	0,9	2,1
38	Χημικά προϊόντα	11.363.963	18.190.255	17.550.741	-3,5	0,9	2,0
32	Χρωστικές ύλες	12.813.350	16.816.782	14.031.057	-16,6	0,7	1,6
24	Καπνά	9.574.784	10.912.647	13.966.286	28,0	0,7	1,6
31	Λιπάσματα	24.205.750	16.436.179	10.712.929	-34,8	0,5	1,2
85	Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός	30.958.744	21.579.890	10.581.900	-51,0	0,5	1,2
90	Όργανα ακριβείας	6.999.793	9.511.077	8.645.817	-9,1	0,4	1,0
68	Μάρμαρα, γρανίτες	10.539.367	7.050.073	8.245.494	17,0	0,4	0,9
62	Ενδύματα όχι πλεκτά	27.929.870	22.803.544	8.084.271	-64,5	0,4	0,9
83	Μεταλλικά προϊόντα	9.053.795	9.756.834	7.490.260	-23,2	0,4	0,9

25	Τσιμέντο , αδρανή υλικά	6.817.214	8.399.644	7.203.545	-14,2	0,4	0,8
08	Νωπά φρούτα, καρποί	9.875.017	4.693.299	5.482.550	16,8	0,3	0,6
33	Αιθέρια έλαια, ρητινοειδή	7.148.258	6.302.852	4.746.717	-24,7	0,2	0,5
21	Παρασκευάσματα διατροφής	5.440.429	4.783.767	4.330.665	-9,5	0,2	0,5
72	Σίδηρος και χάλυβας	8.794.605	10.743.394	4.167.278	-61,2	0,2	0,5
54	Συνθετικές, τεχνητές ίνες	11.498.603	11.917.687	3.742.106	-68,6	0,2	0,4
22	Αλκοολούχα ποτά, ξίδι	420.417	497.601	1.429.667	187,3	0,1	0,2
12	Σπέρματα, Καρποί ελαιώδεις	1.138.049	2.333.070	1.145.026	-50,9	0,1	0,1
	Σύνολο εκατ. ευρώ	1.952	2.035	1.974	-3,0		
	χωρίς καύσιμα	879	747	875	17,1		

Οι ελληνικές εισαγωγές από την Τουρκία, το 2019, σημείωσαν αύξηση στο σύνολο 5,2% και χωρίς καύσιμα μείωση 0,06%.

Από τα επί μέρους προϊόντα (Πιν.ΙΙΙ) **υψηλές αυξήσεις σημείωσαν οι εισαγωγές:**

- Καύσιμα (Κωδ.ΣΟ:27) από 260 εκατ. σε 357,1 εκατ. ευρώ
- Πλεκτά ενδύματα (Κωδ.ΣΟ: 61) αξιό 45,1 εκατ. σε 57,6 εκατ. ευρώ
- Ψάρια, μαλακόστρακα, μαλάκια (Κωδ.ΣΟ: 03). Σημειώνεται η ραγδαία αύξηση των εισαγωγών ψαριών ιχθυοκαλλιέργειας και ανοιχτής θάλασσας από 32,1 εκατ. το 2017 σε 56 εκατ. ευρώ, το 2018 (+74,6%) και 67,1 εκατ. το 2019 (+19,6). Οι αντίστοιχες ελληνικές εξαγωγές την τριετία 2017-2019 ανήλθαν σε 414 χιλ., 482 χιλ. και 472 χιλ. ευρώ αντιστοίχως.
- Οχήματα (Κωδ.ΣΟ: 87), από 133,2 σε 155,9 εκατ. ευρώ (+17%)
- Πλαστικά (Κωδ.ΣΟ: 85) από 111,1 εκατ. σε 128,3 εκατ. ευρώ (+15,4%).

Την υψηλότερη μείωση παρουσίασαν οι εισαγωγές:

- **(Κωδ.ΣΟ: 48) από 92,3 εκατ. σε 70,1 εκατ. ευρώ (-24%)**
- Αργίλιο και προϊόντα (Κωδ.ΣΟ: 76) από 46 εκατ. σε 37,1 εκατ. ευρώ (-19,3%)
- Προϊόντα σιδήρου και χάλυβα (Κωδ.ΣΟ: 73) από 80,4 εκατ. σε 65,6 εκατ. ευρώ (-18,4%)
- Σίδηρος, χάλυβας, σιδηροχάλυβας (Κωδ.ΣΟ: 72) από 178,6 εκατ. σε 154,1 εκατ. ευρώ (-13,7%)
- Μηχανολογικός εξοπλισμός (Κωδ.ΣΟ: 84) από 144,3 εκατ. σε 126,5 εκατ. ευρώ (-12,3%)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ

Σημαντικότερες κατηγορίες προϊόντων Ελληνικών Εισαγωγών από την Τουρκία, τριετία 2017-19, ευρώ							
Κατάταξη κατ' απόλυτη αξία, 2019							
Κωδ. Σ.Ο.	Περιγραφή	2017	2018	2019	Μεταβολή %, 2019/18	Συμμετοχή %, στο σύνολο, 2019	Συμμετοχή %, στο σύνολο χωρίς καύσιμα, 2019
27	Καύσιμα	173.155.909	259.892.440	357.114.522	37,4	18,4	--
85	Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός	89.882.706	133.219.140	155.868.980	17,0	8,0	9,8
72	Σίδηρος και χάλυβας	115.741.312	178.571.386	154.060.909	-13,7	7,9	9,7
87	Οχήματα	101.952.628	138.137.036	144.955.723	4,9	7,5	9,1
39	Πλαστικά	105.380.141	111.155.133	128.261.675	15,4	6,6	8,1
84	Μηχανολογικός εξοπλισμός	91.910.869	144.265.410	126.513.285	-12,3	6,5	8,0
48	Χαρτί και τεχνουργήματα	80.090.596	92.265.078	70.137.589	-24,0	3,6	4,4
03	Ψάρια, μαλακόστρακα	32.101.171	56.053.694	67.066.649	19,6	3,5	4,2
73	Προϊόντα σιδήρου/χάλυβα	47.258.819	80.408.910	65.592.355	-18,4	3,4	4,1
61	Πλεκτά ενδύματα	46.985.645	45.145.344	57.568.658	27,5	3,0	3,6
60	Υφάσματα πλεκτά	55.265.040	55.329.331	53.553.015	-3,2	2,8	3,4
29	Οργανικά χημικά	57.380.621	45.006.944	42.401.727	-5,8	2,2	2,7
76	Αργίλιο και προϊόντα	33.304.116	45.997.943	37.141.127	-19,3	1,9	2,3
62	Ενδύματα όχι πλεκτά	33.302.544	33.979.116	35.143.271	3,4	1,8	2,2
94	Έπιπλα	27.625.972	32.587.331	34.116.788	4,7	1,8	2,2
20	Παρασκευάσματα φρούτων και λαχανικών	23.562.725	22.912.346	24.254.173	5,9	1,2	1,5
63	Άλλα υφαντουργικά είδη	25.675.384	24.489.476	23.230.473	-5,1	1,2	1,5
52	Βαμβάκι	22.917.127	22.885.188	22.845.441	-0,2	1,2	1,4
40	Καουτσούκ	17.459.439	19.898.548	21.939.658	10,3	1,1	1,4
69	Προϊόντα κεραμειτικής	15.458.851	17.274.431	18.905.988	9,4	1,0	1,2
28	Ανόργανα χημικά	12.717.617	18.173.393	16.134.079	-11,2	0,8	1,0
	Σύνολο, εκατ. ευρώ	1.433	1.847	1.943	5,20		
	χωρίς καύσιμα	1.260	1.587	1.586	-0,06		

1.2 ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ-ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Όπως προβλέπεται από τη Συμφωνία Τελωνειακής Ένωσης ΕΕ - Τουρκίας, οι δασμολογικές επιβαρύνσεις για τα προϊόντα -εκτός τροφίμων- έχουν εξαλειφθεί.

I. ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ –ΤΡΟΦΙΜΑ -- ΠΟΤΑ

Ο τομέας των αγροτικών προϊόντων και των τροφίμων διέπεται από υψηλό προστατευτισμό, ως προς τον εξωτερικό ανταγωνισμό, είτε μέσω πρακτικών που δυσχεραίνουν τις εισαγωγές είτε μέσω υψηλών δασμών. Τα προαναφερόμενα σε συνδυασμό με τις ανταγωνιστικές τιμές των τουρκικών προϊόντων προκαλούν δυσκολίες εξαγωγής για αρκετές κατηγορίες τροφίμων.

- Προϊόντα με θετικές προοπτικές είναι: κακάο, σοκολατοειδή, καφές, κατεψυγμένα-κατεψυγμένης ζύμης, βιολογικά, έτοιμα για μαγείρεμα ή για κατανάλωση τρόφιμα, gourmet, εθνικά προϊόντα, προϊόντα υγιεινής διατροφής.

Οι ελληνικές εξαγωγές τροφίμων (βλ. κατωτέρω Πίνακα IV) είναι περιορισμένες με κυριότερες αυτές των δημητριακών (κυρίως ρύζι, Κωδ.ΣΟ: 10), παρασκευάσματα διατροφής (Κωδ.ΣΟ: 20), φρούτα και ξηροί καρποί (Κωδ.ΣΟ: 08) ενώ αμελητέες είναι οι εξαγωγές ελαιολάδου (κατ. 15), ποτών (Κωδ.ΣΟ: 22) και τυριού (Κωδ.ΣΟ: 04) λόγω των υψηλών δασμών.

ΠΙΝΑΚΑΣ IV Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ελληνικές Εξαγωγές Τροφίμων Νωπών και Μεταποιημένων, κατά την επταετία 2013-2019, χιλ. Ευρώ								
Κωδ.Σ.Ο.	Περιγραφή	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
02	ΚΡΕΑΤΑ, ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ	128,40	6,50	167,76	248,72	267,14	182,52	294,20
03	ΨΑΡΙΑ, ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ ΦΡΕΣΚΑ, ΚΑΤΕΨΥΓΜΕΝΑ	1.093,60	864,48	1.715,80	895,00	414,26	481,87	472,00
04	ΓΑΛΑ, ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΑΣ	33,60	0,00	27,90	74,17	380,00	192,20	175,00
05	ΆΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	1.167,30	1.305,00	634,98	664,10	347,60	256,30	393,23
07	ΛΑΧΑΝΙΚΑ, ΦΥΤΑ, ΡΙΖΕΣ, ΚΟΝΔΥΛΟΙ	168,50	112,41	100,85	1.162,80	2.138,20	354,23	663,24
08	ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ, ΦΛΟΥΔΕΣ	3.546,60	10.919,05	14.985,18	9.968,60	9.875,02	469,30	5.482,55
10	ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	14.385,60	18.369,71	7.773,72	28.499,63	26.711,71	23.431,71	38.991,35
12	ΣΠΕΡΜΑΤΑ, ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ	7.438,63	969,30	447,26	472,00	1.138,50	2.333,07	1.145,03
13	ΓΟΜΕΣ, ΡΗΤΙΝΕΣ ΚΑΙ ΆΛΛΟΙ ΧΥΜΟΙ	482,33	1.148,05	837,00	848,20	1.095,30	624,40	822,11
15	ΛΙΠΗ, ΛΑΔΙΑ, ΖΩΙΚΑ Η ΦΥΤΙΚΑ	889,40	1.501,40	1.729,15	1.395,20	2.179,35	1.430,70	880,40
17	ΖΑΧΧΑΡΑ, ΖΑΧΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	771,90	547,30	540,00	370,62	330,00	624,40	175,00
18	ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ	609,15	605,53	557,60	425,10	330,83	368,50	255,30

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

19	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	1.807,43	2.315,43	2.955,35	2.461,00	2.344,57	266,52	832,10
20	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ, ΚΑΡΠΩΝ	4.260,36	7.908,90	8.088,04	8.416,21	3.632,16	2.184,17	400,85
21	ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	3.330,21	5.270,55	8.138,43	4.917,35	5.440,43	1.950,25	4.330,66
22	ΠΟΤΑ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΚΑΙ ΞΙΔΙ	1.117,68	1.084,41	1.000,00	322,72	420,42	497,66	1.429,70
	ΣΥΝΟΛΟ Εξαγωγών Τροφίμων	38.147,41	52.928,02	49.699,02	61.141,42	57.045,49	39.871,80	56.742,72
	ΣΥΝΟΛΟ Εξαγωγών χωρίς καύσιμα	834.076,25	849.137,56	835.467,72	721.810,90	878.563,31	746.729,61	874.633,00
	Εξαγωγές Τροφίμων % στις Συνολικές Εξαγωγές, χωρίς καύσιμα	4,57	6,23	5,95	8,47	6,49	5,34	6,49

- Τα πιο σημαντικά δασμολογικά και ισοδυνάμου αποτελέσματος εμπόδια είναι τα ακόλουθα:
  1. Επιβολή ειδικής επιβάρυνσης κατά την εισαγωγή επί της αξίας CIF, υπέρ του ταμείου λαϊκής κατοικίας, για ικανό αριθμό αγροτικών προϊόντων.
  2. Εκτός των επιβληθέντων δασμών προβλέπεται για ορισμένες κατηγορίες αλκοολούχων Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης. Ακόμα και στις περιπτώσεις όπου ο φόρος αυτός είναι μηδενικός προβλέπεται ένα minimum φόρου ανάλογα με το ποσοστό αλκοόλης, στοιχείο το οποίο ανεβάζει σημαντικά την τιμή των αλκοολούχων.
  3. Με διάφορα νομοθετήματα έχουν καταβληθεί προσπάθειες προκειμένου να περιοριστεί η κατανάλωση αλκοόλ στην Τουρκία, καθώς και να αυξηθούν τα δημόσια έσοδα.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ-ΠΟΤΩΝ

- Ανθεκτική Οικονομία
- Ευνοϊκά δημογραφικά στοιχεία, χαμηλός μ.ο. ηλικίας (32,4 έτη), ρυθμός πληθυσμιακής αύξησης 1,5%
- Μετακίνηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα (92,8% του συνόλου)
- Περισσότερες απασχολούμενες γυναίκες (34% του εργατικού δυναμικού το 2019) και ως εκ τούτου ζήτηση για νέα προϊόντα συσκευασμένα, κατεψυγμένα, έτοιμα φαγητά, βιολογικά
- Σημαντική αύξηση εισοδήματος –διεύρυνση των μεσαίων πληθυσμιακών στρωμάτων
- Επίδειξη – μιμητικό αποτέλεσμα
- Αυξητική τάση εισόδου νέων προϊόντων και κατανάλωσης ποιοτικών προϊόντων (π.χ βιολογικών, μεσογειακής διατροφής)
- Ενίσχυση οργανωμένου λιανεμπορίου και σε περιορισμένο βαθμό delicatessen
- Αύξηση τουριστικού ρεύματος.

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ-ΠΟΤΩΝ

- Βάσει της Συμφωνίας Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε–Τουρκίας, όλα τα αγροτικά προϊόντα προέλευσης Ε.Ε δασμολογούνται στην Τουρκία. Η δασμολόγηση είναι ιδιαίτερα υψηλή - σχεδόν αποτρεπτική για ορισμένα τρόφιμα και ποτά- δεδομένου ότι ανταγωνίζονται κυρίως ομοειδή εγχώρια προϊόντα
- Υψηλοί δασμοί για κρασί 50%, ελαιόλαδο 31,2%, ελιές 19,5%, μέλι 38,5%, μαρμελάδες 58,5%, τυριά έως και 180% (φέτα 180%, κεφαλοτύρι 138%, κεφαλογραβιέρα 138%), αλεύρι σίτου 102,6%, μπαχαρικά 30%, τσάι 145%
- Νωπά φρούτα και λαχανικά: εσπεριδοειδή έως 54%, σταφύλια 54,9%, καρπούζια έως 86,4%, μήλα έως 60,3%, ροδάκινα 55,8%, ντομάτες 48,6%, κρεμμύδια/σκόρδα/πράσα 49,5%, καρότα/σελινόριζα /ραπανάκια 36,9%
- Φρέσκα ψάρια: (λαβράκι, τσιπούρα) 30%
- Αλκοολούχα: Κρασιά 50%.
Υψηλός Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης (μπύρα ΦΕΚ 63%+0,63 τ.λ/λ, κρασιά 5.75τ.λ./λίτρο καθαρού αλκοόλ, ούζο 171 τ.λ./ λίτρο καθαρού αλκοόλ
- Ανταγωνιστικά εγχώρια προϊόντα
- Διαδικασίες εισαγωγής
- Κίνδυνος αντιγραφής προϊόντων ή και Γεωγραφικών Ενδείξεων.

Ελαιόλαδο

Βασικός λόγος για τις εξαιρετικά περιορισμένες προοπτικές του ελληνικού ελαιολάδου στην Τουρκία είναι η μεγάλη εγχώρια παραγωγή, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει τους Τούρκους ελαιοπαραγωγούς και σε εξαγωγική δραστηριότητα, καθώς και ο υψηλός δασμολογικός συντελεστής (31,2%).

Οι εξαγωγές της χώρας ανήλθαν τα έτη 2017 και 2018 σε 177 και 200 εκατ. ευρώ αντιστοίχως και οι εισαγωγές σε 124 χιλ. και 7,5 εκατ. ευρώ (στοιχεία τ/Στατιστικού Ινστιτούτου). Οι συναλλαγές με την Ελλάδα σε ελαιόλαδο ήταν μηδενικές (οι ελληνικές εξαγωγές του προηγούμενου πίνακα στην κατηγορία 15 είναι κυρίως μαργαρίνη)

Σήμερα, η Τουρκία κατατάσσεται στην 5^η θέση στην παγκόσμια παραγωγή ελαιολάδου, μετά την Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα και Τυνησία, με ετήσια παραγωγή που κυμαίνεται μεταξύ 150.000-200.000 τόνους. Η τιμή του τουρκικού ελαιολάδου στη λιανική ανέρχεται σε 20-50 τ.λ/λίτρο (3,5-8 ευρώ περίπου).

Οι εξαγωγές ελλ. κρασιών προς την Τουρκία είναι σχεδόν μηδενικές όπως είναι και οι αντίστοιχες τουρκικές.

Η κατανάλωση αλκοολούχων στην Τουρκία είναι ιδιαίτερα χαμηλή συγκρινόμενη με αυτήν στην Ευρώπη και ασκείται ιδιαίτερη προσπάθεια μέσω φορολογικής πολιτικής για τον περιορισμό της κατανάλωσης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η τιμή στο ρακί/φιάλη το 2002 ήταν 6,25 τ/λίρες και το 2019 ανήρχετο σε 152,5 τ/λίρες: +2440%. Ωστόσο, το γεγονός ότι η μεσαία και ανώτερη τάξη διευρύνεται, τα καταναλωτικά πρότυπα αλλάζουν, έχει ως συνέπεια μεγάλο μέρος του πληθυσμού να ζει δυτικότερα και να επιζητά υψηλής ποιότητας προϊόντα.

Επιπλέον, η αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς τη χώρα μας, η οποία έχει φέρει σε αμεσότερη επαφή τους Τούρκους καταναλωτές με τα ελληνικά προϊόντα αναμένεται να επηρεάσει θετικά τις ελληνικές εξαγωγές τροφίμων και ποτών. Ως εκ τούτου τα ελληνικά ποτά (οίνοι/ούζο), θα μπορούσαν να καταλάβουν κάποιο μερίδιο της τουρκικής αγοράς, δεδομένης της υψηλής ποιότητάς τους και του γεγονότος ότι δεν είναι ξένα σε ένα μεγάλο αριθμό Τούρκων καταναλωτών.

Τυριά

Οι εξαγωγές φέτας και παραδοσιακών ελληνικών τυριών στην Τουρκία είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Υφίστανται υψηλές δασμολογικές επιβαρύνσεις και ισχυρότατο ανταγωνισμό από την αξιόλογη εγχώρια παραγωγή.

Συγκεκριμένα, πέρα από το όριο της ποσόστωσης των 2.000 τόνων οι οποίοι δεν επιβαρύνονται δασμολογικά, για ποσότητες μεγαλύτερες αυτού του ορίου ο δασμός εισαγωγής είναι 180%. Επιπλέον, η ποσόστωση δεν εφαρμόζεται με τον τρόπο που εφαρμόζεται στην Ε.Ε., δηλαδή «first come-first served», αλλά υπάρχει οροφή 3 τόνων ανά δασμολογικό κωδικό και ανά αίτηση.

Παρομοίως για το κεφαλοτύρι, ο δασμός εισαγωγής εκτός ποσόστωσης είναι 138%.

Στην τουρκική αγορά ευδοκούν κυρίως κατηγορίες τυριών οι οποίες δεν θεωρούνται ανταγωνιστικές προς την εγχώρια παραγωγή, στις οποίες ο δασμός είναι χαμηλότερος (παρμεζάνα, ροκφόρ κ.ά. 43%).

ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

Ο κλάδος **παραγωγής** δομικών υλικών είναι από τους σημαντικότερους στην Τουρκία. Σύμφωνα με στοιχεία της τ/Ενωσης παραγωγών κατασκευαστικών υλικών για το 2019, η εγχώρια αγορά συρρικνώθηκε σημαντικά (-13%), σημειώνοντας κύκλο εργασιών 378 δισ. ΤΛ. εκ των οποίων \$ 17,59 δισ. δολάρια εξαγωγές. Η Τουρκία είναι η 10^η μεγαλύτερη χώρα σε εξαγωγές δομικών υλικών.

- Οι πιο σημαντικές της επιδόσεις είναι στην **παραγωγή και στις εξαγωγές**: τσιμέντου, έτοιμου σκυροδέματος, αεριζόμενου σκυροδέματος, σωλήνων από χάλυβα, υαλοπινάκων, υαλοπετασμάτων, κεραμικών υλικών επιχρίσματος, κεραμικών ειδών υγιεινής, δομικών επιχρισμάτων, φυσικών λίθων, ακατέργαστου μαρμάρου – τραβερτίνης, πλαστικών κουφωμάτων παραθύρων, πλαστικών προκατασκευασμένων στοιχείων, δομικών υλικών από αλουμίνιο.

ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ

- Οι δαπάνες υγείας (δημόσιες και ιδιωτικές) στην Τουρκία αντιπροσωπεύουν 5,1% του ΑΕΠ της χώρας (το μικρότερο ποσοστό μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ), ο αντίστοιχος μέσος όρος των χωρών του ΟΟΣΑ είναι 8,9%).
- Από τις συνολικές δαπάνες υγείας ποσοστό περίπου 20% αντιπροσωπεύουν οι φαρμακευτικές δαπάνες.

- Ο κύκλος εργασιών του φαρμακευτικού κλάδου σημείωσε άνοδο 26,1% το 2018, φθάνοντας σε αξία τα 30,94 δισ. ΤΛ (στοιχεία 2018).
- Ο εγχώριος φαρμακευτικός κλάδος αριθμεί 35.000 υπαλλήλους, ενώ η παραγωγή καλύπτει πάνω από 11.000 κωδικούς.
- Στην τουρκική αγορά δραστηριοποιούνται περί τις 500 επιχειρήσεις, εκ των οποίων 81 παραγωγικές μονάδες και 11 παραγωγείς πρώτων υλών για τη φαρμακοβιομηχανία.
- Τα μη συνταγογραφούμενα (OTC - Over The Counter) καλύπτουν χαμηλό ποσοστό της αγοράς (περίπου 10%).
- Τα βιοτεχνολογικά φάρμακα αντιπροσωπεύουν το 17,4% της αγοράς συνταγογραφούμενων φαρμάκων, με πωλήσεις αξίας 6,1 δισ. ΤΛ. Αντιστοίχως, τα βιοσυμβατά φάρμακα σημείωσαν πωλήσεις αξίας 434 εκ ΤΛ το 2019, επιτυγχάνοντας ετήσια αύξηση 54,2%.
- Οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων στο διάστημα 2010-2018 σημείωσαν άνοδο 93,7% φθάνοντας τα 1,04 δισ. ευρώ σε αξία.

- Καθεστώς εισαγωγών

Τα εισαγόμενα από τις χώρες ΕΕ φάρμακα δεν επιβαρύνονται δασμολογικά.

Τα εισαγόμενα φαρμακευτικά προϊόντα πρέπει να συνοδεύονται από πιστοποιητικό συμμόρφωσης (conformity certificate) του Υπουργείου Υγείας της Τουρκίας.

Απο το 2010, για τα εισαγόμενα από την ΕΕ φαρμακευτικά προϊόντα, η Τουρκία δεν δέχεται τα πιστοποιητικά Ορθής Παραγωγικής Πρακτικής (GMP) τα οποία εκδίδονται από φορείς χωρών της ΕΕ, όπως γινόταν έως τότε. Έκτοτε, τα εξαγόμενα από χώρες της ΕΕ φαρμακευτικά προϊόντα γίνονται δεκτά από τις τ/ αρχές μόνον εφόσον συνοδεύονται από πιστοποιητικά τα οποία έχουν εκδοθεί από επίσημους Τούρκους ελεγκτές. Εάν ένα φαρμακευτικό προϊόν δεν διαθέτει τέτοιο πιστοποιητικό δεν μπορεί να πάρει άδεια κυκλοφορίας. Εξαιτίας της πρακτικής αυτής, παρατηρούνται καθυστερήσεις στη διαδικασία εισαγωγής.

Η Τουρκία επίσης έχει ενημερώσει την ΕΕ ότι η δαπάνη για αριθμό εισαγόμενων φαρμάκων, από το 2017, δεν θα καλύπτεται από την κοινωνική ασφάλεια (καλύπτονται τα εγχωρίως παραγόμενα), με σκοπό τη στήριξη της εγχώριας παραγωγής. Με το μέτρο αυτό η Ομοσπονδία Ευρωπαϊκών Φαρμακοβιομηχανιών ΕΦΡΙΑ υπολογίζει ότι θα αποκλεισθεί το 75% των εισαγόμενων προϊόντων.

ΚΑΛΥΝΤΙΚΑ

- Ρυθμοί ανάπτυξης αγοράς 10% περίπου, ετησίως. Μέγεθος αγοράς άνω των 13 δισ. ΤΛ.. Το 2018, οι εξαγωγές ανήλθαν σε \$ 1,59 δισ. δολάρια και οι εισαγωγές σε \$ 907 εκ. δολάρια.
- Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται είσοδος ξένων επενδυτών και πολυεθνικών εταιρειών στην τοπική αγορά
- Ανάπτυξη εγχώριας βιομηχανίας με έντονη εξάρτηση από εισαγόμενες πρώτες ύλες
- Υψηλός ανταγωνισμός αγοράς - οι μεγαλύτερες πολυεθνικές δραστηριοποιούνται και στην τ/ αγορά καλύπτοντας μεγάλο μερίδιο
- Παράγοντες ανάπτυξης: ο αυξανόμενος αριθμός των εργαζόμενων γυναικών, η ανάπτυξη αστικών κέντρων, ο νεαρός πληθυσμός, η αλλαγή στα καταναλωτικά πρότυπα/αναζήτηση ποιοτικών-φυσικών προϊόντων, η διάδοση κι επέκταση κέντρων wellness & spa

- Το 1/3 της αγοράς αφορά προϊόντα περιποίησης μαλλιών (61% σαμπουάν, styling). Επίσης, δυναμική παρουσιάζουν προϊόντα ανδρικής περιποίησης, αποτριχωτικά, μακιγιάζ ματιών, κραγιόν, οδοντόπαστες, αποσμητικά, προϊόντα υγιεινής-περιποίησης μωρών
- Ενδιαφέρον για τα φυσικά προϊόντα
- Άνοδος στα αντηλιακά (ενημέρωση, τουρισμός)
- Ευαισθησία ως προς τη σχέση τιμής/αξίας.

Λιανική πώληση

- Αλυσίδες λιανικής καλλυντικών: Sevil Kozmetiks, Tekin Acar, Altug Parfumeri, Gratis, επίσης, Body Shop, Clinique, Yves Rocher, L' occitane
- Μεγάλο ποσοστό πωλήσεων πραγματοποιείται στα super market
- Στα φαρμακεία η πώληση δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη

Προβλήματα που αντιμετωπίζουν ελληνικά προϊόντα από δασμολογικά εμπόδια και μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος:

Με σκοπό την προστασία της εγχώριας παραγωγής και τον περιορισμό του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας, οι τουρκικές αρχές δημιουργούν πολλαπλά εμπόδια στην εισαγωγή προϊόντων, τα οποία είτε παράγονται στην Τουρκία είτε είναι παρεμφερή με τοπικά παραγόμενα προϊόντα (π.χ. φέτα και λευκό τυρί Τουρκίας).

Ο κλάδος των αγροτικών προϊόντων και των ειδών διατροφής στην Τουρκία είναι ιδιαίτερος προστατευμένος από το διεθνή ανταγωνισμό με περιοριστικού τύπου εισαγωγικές πρακτικές, καθώς και υψηλό δασμολόγιο. Ενδεικτικά παραθέτουμε τη δασμολογική επιβάρυνση προϊόντων που παράγονται και εξάγονται από την Ελλάδα:

Προϊόν	Δασμολογική Κλάση	Δασμός	ΦΠΑ
Φέτα	04069029	178 %	8%
Κεφαλοτύρι	04069035	138 %	8%
Λουκάνικα	160100	96,3 %	8%
Μέλι	040900	38,5 %	8%
Ελαιόλαδο	150910	31,2 %	1%
Όσπρια	0708	19,5 %	8%
Δημητριακά	1001-1008	0-130 %	1-8%
Ρύζι	1006	34-45 %	8%
Χυμοί	2009	58,5 %	8 %
Φρούτα	0803-0810	45,9-145,8 %	8 %
Λαχανικά	0701-0710	19,3-49,5%	1-8%
Κρέας	0201-0206	100-225%	1%
Ξηροί καρποί	0801	30-145,8%	8 %
Φρέσκα ψάρια	030284,85	30%	8%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

1.1 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Τουρκία

Η χώρα, στη δεκαετία του 2000, αποτελούσε έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς ΑΞΕ παγκοσμίως. Το ύψος των επενδύσεων είχε ανέλθει σε \$ 17,6, 19,1 και 14,7 δισ. δολάρια τα έτη 2006, 2007 και 2008 αντιστοίχως. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται στο ευνοϊκό διεθνές περιβάλλον της περιόδου, στην εφαρμογή της Συμφωνίας Τελωνειακής Ένωσης με την Ε.Ε., που είχε τεθεί σε ισχύ το 1996, καθώς και στην έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ε.Ε. το 2005. Έκτοτε οι ΑΞΕ έχουν μειωθεί σημαντικά και ήδη αποτελούν ισχυρό στοιχείο προβληματισμού για την πορεία της τ/Οικονομίας.

Οι βασικοί κλάδοι οι οποίοι απορροφούν επενδυτικά κεφάλαια από την αλλοδαπή είναι οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (κυρίως τραπεζικά ιδρύματα όπως τα Garanti Bank/ BBVA, Yapi Kredi/Uni Credit. Deniz Bank/ Emirates NBD. Finans Bank/ αρχικά ETE και ακολούθως QNB) και η βιομηχανία, όπου η αυτοκινητοβιομηχανία κατέχει τα ηνία (Ford/Otosan (Koc Group), Fiat/ Tofas (Koc Group), Renault (Oyak), Mercedes Benz, Toyota, κ.ο.κ).

Ακολουθεί ο κλάδος της Ενέργειας, όπου ξεχωρίζει η επένδυση ύψους \$ 20 δισ. δολ. ΗΠΑ περίπου της αζερικής SOCAR (διυλιστήριο σε Αλίαγα Σμύρνης, Petkim, TANAP, κ.α.) και η μονάδα παραγωγής συστημάτων πρόωσης ανεμογεννητριών της αμερικανικής GE. Μεταξύ των εν εξελίξει μεγάλων επενδύσεων συγκαταλέγεται η κατασκευή του πυρηνικού εργοστασίου στο Ακούγιου, από τη ρωσική Rosatom (εκτιμώμενο ύψος επένδυσης περί τα \$ 20 δισ. δολ. ΗΠΑ).

Σε ότι αφορά στην περιφερειακή κατανομή των ξένων εταιριών στην χώρα, οι περισσότερες είναι εγκατεστημένες στην Κωνσταντινούπολη, και ακολουθούν εταιρίες στην Αττάλεια, στην Άγκυρα, στη Σμύρνη, στα Μούγλα, στην Προύσα, στη Μερσίνα, στο Αϊδίνιο και στο Κοτζαέλι.

Σύμφωνα με στοιχεία του τ/Υπουργείου Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, το 2019 (στοιχεία δεκαμήνου), 39,5% των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Τουρκία προήλθε από χώρες της Ασίας και της Μ. Ανατολής, σημειώνοντας αύξηση 91% σε σχέση με το αντίστοιχο 10μηνο παρελθόντος έτους. Αντίθετα, οι επενδύσεις από χώρες της Ε.Ε., το μεγαλύτερο διαχρονικά επενδυτή στην τουρκική οικονομία, σημείωσαν υποχώρηση (-16,8%), την ίδια χρονική περίοδο, διατηρώντας όμως την πρώτη θέση μεταξύ των ξένων επενδυτών στην Τουρκία με ποσοστό 52,6% επί του συνόλου. Υποχώρηση σημείωσαν και οι προερχόμενες από τις ΗΠΑ επενδύσεις.

Το 2019, σύμφωνα με στοιχεία της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD), το απόθεμα άμεσων ξένων επενδύσεων στην Τουρκία ανήλθε σε \$ 164,9 δισεκατομμύρια δολάρια έναντι \$ 188,4 δισ. δολαρίων στο τέλος 2010.

1.2. Ελληνικές Επενδύσεις στην Τουρκία

ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (απόθεμα)

(ποσά σε εκ. \$)	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ΑΞΕ προς την Ελλάδα (απόθεμα)	52	50	25	15	29	26
Ελληνικές άμεσες επενδύσεις στη (χώρα) (απόθεμα)	2.705	3.308	4.910	113	143	70

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Τουρκίας

Το ύψος των ελληνικών επενδύσεων στη Τουρκία περιορίστηκε σημαντικά μετά την πώληση της Finansbank (έναντι 2,7 δισ. ευρώ) από την Εθνική Τράπεζα το 2015.

Οι σημαντικότερες ελληνικές εταιρείες και οι τομείς δραστηριότητας τους στην Τουρκία είναι:

1. Παραγωγή

- Τσιμέντου (TITAN)
- Τροφίμων (CHIPITA)
- Βιομηχανικών ορυκτών-πυρίμαχων υλικών (ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΛΕΥΚΟΛΙΘΟΙ)
- Χρωμάτων (ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ)
- Πλαστικοί σωλήνες (PALAPLAST)

2. Εμπόριο

- Οικοδομικά υλικά, Προϊόντα Αλουμινίου (ΑΛΟΥΜΙΛ), Μονωτικά υλικά (ISOMAT)
- Πλαστικοί σωλήνες άρδευσης (EURODRIP)
- Ανελκυστήρες (KLEEMANN)
- Καπνός και τσιγάρα (ΚΑΡΕΛΙΑ ΑΕ)

3. Άλλες Υπηρεσίες

- Πληροφορική (INTRAKOM, INTRALOT (ηλεκτρονικά τυχερά παιχνίδια), INTELLI SOLUTIONS)
- Σύμβουλοι Επιχειρήσεων (GENECOR, EVDEMON)

Οι Τουρκικές επενδύσεις στην Ελλάδα εμφανίζονται μικρότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες ελληνικές, και αφορούν: Γενικότερα σημειώνεται ότι σε πολλές περιπτώσεις οι τ/εταιρείες επιλέγουν να επενδύουν μέσω θυγατρικών τους σε τρίτες χώρες.

- Eren Holding <http://www.erenholding.com.tr/en/eren-group/history> (Nova Paper and Packaging Hellas SA, <http://www.novapaper.com>) χαρτοποιία-συσσκευασία
- και Pak Holdings <http://www.pakholding.com/iletisim.html>, (MEL SA, <http://melpaper.com>) χαρτοποιία-συσσκευασία,
- Η εταιρεία Polisan <http://polisanholding.com/en/contact-en.html> (<http://www.polisanhellas.com/gr/index-gr.html>) χημικά στη βιομ. Περιοχή Βόλου,
- Η κρατική τ/τράπεζα «ZIRAAT» <https://www.ziraatbank.com.tr/tr> δραστηριοποιείται στην Ελλάδα από το 2008 με υποκαταστήματα σε Αθήνα, Κομοτηνή, Ξάνθη και Ρόδο.
- SUOZ ENERGY <http://www.suozenergy.com/en/about-us/> τεχνολογία Φ/Β πάνελ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

1.ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Α. ΓΕΝΙΚΑ

Ο τουρισμός συνιστά έναν από τους πιο σημαντικούς κλάδους της οικονομίας στην Τουρκία και βασικότατη πηγή εσόδων. Η Τουρκία αποτελεί προορισμό, ο οποίος συνδυάζει πολλές μορφές τουρισμού: θερινό-χειμερινό, πολιτιστικό, θρησκευτικό, γαστρονομικό, ιατρικό, εναλλακτικό. Οι φυσικές δυνατότητές της σε συνδυασμό με εκτεταμένη διαφημιστική καμπάνια τα τελευταία χρόνια και τις χαμηλές τιμές υπηρεσιών που παρέχει, την έχουν φέρει στις πρώτες θέσεις παγκοσμίως τόσο σε επίπεδο αφίξεων, όσο και εσόδων.

Το 2019, οι τουριστικές αφίξεις (στοιχεία του τ/Στατιστικού Ινστιτούτου, TÜİK), αυξήθηκαν σε ετήσια βάση κατά 13,5% ανερχόμενες σε 51,7 εκατ. επισκέπτες έναντι αύξησης 18,1% το 2018, (2018: 45,6 εκατ., 2017: 38,6 εκατ.). Τα έσοδα, αντιστοίχως, το 2019, αυξήθηκαν 15,7% και ανήλθαν σε \$ 35 δισ. δολάρια Η.Π.Α. περίπου (2018: +12.3%, \$29,5 δισ., 2017: \$26,3 δισ. δολάρια).

Προσθέτουμε ότι το 2016, λόγω των ρωσικών κυρώσεων και των προβλημάτων ασφαλείας στη χώρα, τα τουριστικά έσοδα είχαν μειωθεί έναντι του 2015 κατά 29,7% (από \$31,4 σε 22,1 δισ.) και οι αφίξεις κατά 24,6% (από 41,6 εκατ. σε 31,3 εκατ.)

1.1. ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τουριστικές αφίξεις κυριότερες χώρες

Πηγή: Τουρκικό Στατ. Ινστιτούτο

έτος	2016	2017	2018	2019	% στο Σύνολο				Μεταβολή %	
					2016	2017	2018	2019	2018/17	2019/18
Σύνολο	31.365.330	38.620.346	45.628.673	51.860.042	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	18,1	13,7
Ρωσία	683.335	3.524.256	4.500.408	5.179.133	2,2	9,1	9,9	10,0	27,7	15,1
Γερμανία	3.300.838	2.991.711	3.678.664	4.194.645	10,5	7,7	8,1	8,1	23,0	14,0
Βουλγαρία	1.598.103	1.779.380	2.295.882	2.625.366	5,1	4,6	5,0	5,1	29,0	14,4
Ην. Βασίλειο	1.416.628	1.403.941	1.884.468	2.157.405	4,5	3,6	4,1	4,2	34,2	14,5
Γεωργία	2.177.824	2.420.153	2.077.134	1.984.779	6,9	6,3	4,6	3,8	-14,2	-4,4
Ιραν	1.574.216	2.314.475	1.865.966	1.960.116	5,0	6,0	4,1	3,8	-19,4	5,0
Ουκρανία	812.042	1.022.934	1.132.698	1.227.662	2,6	2,6	2,5	2,4	10,7	8,4
Αζερμπαϊζάν	541.990	691.812	792.624	829.831	1,7	1,8	1,7	1,6	14,6	4,7

Ελλάδα	568.802	595.044	665.351	820.142	1,8	1,5	1,5	1,6	11,8	23,3
Γαλλία	478.107	471.228	589.640	711.981	1,5	1,2	1,3	1,4	25,1	20,7
ΗΠΑ	438.581	313.453	411.957	548.889	1,4	0,8	0,9	1,1	31,4	33,2

B2. ΠΡΟΦΙΛ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Ο ταξιδιώτης που συγκαταλέγει την Τουρκία στις επιλογές του συνήθως αναζητά υψηλής ποιότητας υπηρεσίες σε χαμηλές τιμές. Ενδιαφέρεται για all inclusive θέρετρα κυρίως που να συνδυάζουν χαλαρές διακοπές και κοντινές επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους. Κυρίως είναι επισκέπτης μεσαίων εισοδηματικών στρωμάτων που σταθμίζει τον οικονομικό παράγοντα στην επιλογή των διακοπών του.

Οι πόλεις της Τουρκίας με την πιο μεγάλη επισκεψιμότητα είναι η Κων/πολη, η Αττάλεια, η Αδριανούπολη, το Τσανάκκαλε, η Σμύρνη, η Άγκυρα, η Προύσα, το Ικόνιο, η Τραπεζούντα, η Αμάσα, το Γκαζιάντεπ, η Μαρντιν, η Σανλίουρφα, το Βαν.

Μεγάλη επισκεψιμότητα έχουν και τα προστατευόμενα από την UNESCO μνημεία, όπως η Κουλάδα του *Göreme* στην Καππαδοκία, το Βυζαντινό τμήμα της Κων/πολης, η Ιεράπολη-Pamukkale στο Denizli, ο αρχαιολογικός χώρος της Τροίας στο Canakkale, το όρος Nemrut στο Adiaman, η πόλη Safranbolu στο Karabuk, το Τζαμί του Σελίμ στην Αδριανούπολη, αρχαιολογικοί χώροι Αττάλειας και Μούγλα και ο νεολιθικός οικισμός Catalhöyük στο Ικόνιο.

B3. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

1. Ιατρικός Τουρισμός

Η Τουρκία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς ιατρικού τουρισμού παγκοσμίως. Δέχεται κατά μέσο όρο, ετησίως, άνω των 150.000 διεθνών τουριστών για λόγους ιατρικούς.

Κατά 91,3% προτιμώνται ιδιωτικά νοσοκομεία και κλινικές από τους ξένους επισκέπτες-ασθενείς, τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται στην Κων/πολη και στην Άγκυρα.

Οι χώρες προέλευσης ασθενών-τουριστών στην Τουρκία είναι κυρίως η Γερμανία, Λιβύη, Ιράκ, Αζερμπαϊτζάν, Ρωσία.

2. Θρησκευτικός Τουρισμός

Η Τουρκία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς θρησκευτικού τουρισμού, καθώς στη χώρα βρίσκονται αρκετά θρησκευτικά μνημεία που προσελκύουν τουρίστες διαφόρων θρησκευμάτων, με κυριότερα από αυτά την Αγ.Σοφία στην Κων/πολη, την Παναγία Σουμελά στον Πόντο, την Αγ.Σοφία Τραπεζούντας, το Σπίτι της Παναγίας στην Έφεσο, τους λιθόκτιστους ναούς της Καππαδοκίας, την Εκκλησία του Ακνταμάρ, το Μπλε Τζαμί και το Τζαμί του Μπεγιαζίτ, το Τζαμί Αλλαντίν στο Ικόνιο, τη Συναγωγή της Εφέσου κ.α.

1.2 . ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Γ1. ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥΡΚΟΥ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗ

Το προφίλ του Τούρκου περιηγητή έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές την τελευταία δεκαετία, οι οποίες οφείλονται στη μεταβολή του βιοτικού επιπέδου μεγάλης μερίδας του πληθυσμού και την ενίσχυση της μεσαίας τάξης, στην άνοδο του μορφωτικού επιπέδου, στην αστικοποίηση που η οικονομική ανάπτυξη επέφερε και στη βελτίωση της σχέσης του Τούρκου με το Διαδίκτυο. Έτσι, ενώ παραδοσιακά οι Τούρκοι πολύ δύσκολα εγκατέλειπαν τη χώρα τους για διακοπές, διαφαίνεται τελευταία μια τάση να γνωρίσουν νέες χώρες. Παράλληλα λοιπόν με τον παραδοσιακό Τούρκο περιηγητή-περιγραφή που χαρακτηρίζει ακόμη μεγάλη μερίδα του εξερχόμενου από την Τουρκία τουρισμού και που προτιμά ολιγόημερες διακοπές σε οικεία μέρη (συνηθέστερα τόπο καταγωγής του) εντός της Τουρκίας, διαμορφώνεται σταδιακά ο τύπος του σύγχρονου Τούρκου τουρίστα.

ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥΡΚΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

Αριθμός Τούρκων τουριστών που επισκέπτονται το εξωτερικό, κυριότερες χώρες προορισμού

Πηγή: Τουρκικό Στατ. Ινστιτούτο

έτος					% στο Σύνολο				Μεταβολή %	
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2018/17	2019/18
Σύνολο	7.891.909	8.886.917	8.383.432	9.650.512	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	-5,67	15,11
Βουλγαρία	782.997	807.645	843.916	1.083.150	9,92	9,09	10,07	11,22	4,49	28,35
Ελλάδα	785.905	921.262	781.753	789.314	9,96	10,37	9,32	8,18	-15,14	0,97
Γεωργία	1.173.182	1.000.278	777.177	1.007.948	14,87	11,26	9,27	10,44	-22,30	29,69
Γερμανία	531.933	452.412	347.638	412.217	6,74	5,09	4,15	4,27	-23,16	18,58
Ιράν	243.559	281.443	292.517	436.319	3,09	3,17	3,49	4,52	3,93	49,16
Ιταλία	271.065	215.390	291.788	220.258	3,43	2,42	3,48	2,28	35,47	-24,51
Αζερμπαϊτζάν	212.274	256.138	222.599	275.488	2,69	2,88	2,66	2,85	-13,09	23,76
ΗΠΑ	313.654	157.896	155.198	130.032	3,97	1,78	1,85	1,35	-1,71	-16,22

Οι χώρες, τις οποίες οι Τούρκοι τουρίστες προτιμούν να επισκέπτονται, όπως φαίνεται στον προηγούμενο πίνακα, είναι η Γεωργία, η Βουλγαρία, η Ελλάδα, το Αζερμπαϊτζάν, η Γερμανία και οι ΗΠΑ.

Ο αριθμός των εξερχόμενων τουριστών το 2019 αυξήθηκε 15,1% ανερχόμενος σε 9,65 εκατ. (2018: 8,3 εκατ., -5,7%).

Η Γεωργία τα τελευταία τρία χρόνια άρχισε να αποτελεί ιδιαίτερα δημοφιλή κοντινό προορισμό, λόγω πιθανότατα του χαμηλού κόστους διασκέδασης.

Οι λόγοι που επιλέγονται από τους Τούρκους ευρωπαϊκοί προορισμοί, όπως η Γερμανία και η Βουλγαρία είναι προφανείς κι έχουν να κάνουν με το έντονο τουρκικό στοιχείο που διαβιεί σε αυτές. Χαρακτηριστικό είναι ότι μεγάλο ποσοστό Τούρκων που ταξιδεύει προς τις δύο αυτές χώρες συνήθως φιλοξενείται από συγγενείς.

Οι διμερείς τουριστικές ροές

Τουριστική κίνηση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας

Έτος	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Έλληνες τουρίστες στην Τουρκία	703.168	807.525	737.562	568.802	595.044	665.351	820.142
Μεταβολή %:		14,8	-8,7	-22,9	4,6	11,8	23,3
Τούρκοι τουρίστες στην Ελλάδα	598.936	741.037	898.919	785.905	921.262	781.752	783.918
Μεταβολή %:		23,7	21,3	-12,6	17,2	-15,1	0,3

Πηγή: Turkstat, επεξεργασία Γρ.ΟΕΥ Αγκύρας

Το 2019, σημειώθηκε μικρή αύξηση 0,3% του αριθμού των τούρκων τουριστών, που επισκέφθηκαν την Ελλάδα. Αντιθέτως, το 2018 υπήρξε σημαντική μείωση (-17,2%, από 921 χιλ. σε 781 χιλ. τουρίστες). Το τουριστικό ρεύμα από Ελλάδα προς Τουρκία παρουσίασε υψηλή αύξηση 23,3% (2018: 11,8%).

Η εξέλιξη αυτή μπορεί να αποδοθεί στη μεγάλη υποτίμηση της τ/Λίρας έναντι του Ευρώ το 2018 (μεγαλύτερη του 30% κατά μέσο όρο) και ιδιαίτερα στην κρίση του Αυγούστου, όταν η ισοτιμία μειώθηκε σε ένα μήνα σε ποσοστό 40%.

2. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ – REAL ESTATE

Ο κατασκευαστικός τομέας είναι από τους κορυφαίους και πλέον δυναμικούς στην τουρκική οικονομία. Αντιπροσωπεύει, σταθερά, 8,4% του ΑΕΠ της Τουρκίας την τελευταία δεκαετία και απασχολεί 1,8 εκατομμύρια εργαζόμενους, που αντιστοιχούν στο 5,6% του ενεργού τουρκικού πληθυσμού. Μόνο το 2018, ο εν λόγω κλάδος απορρόφησε 5,26 δισ. ευρώ ξένων επενδύσεων, ποσό που αντιστοιχεί σε 45% των συνολικών εισροών ΑΞΕ για εκείνο το έτος.

Το 2018 πωλήθηκαν περίπου **1,375 εκατ.** κατοικίες (μείωση 2,8% σε σχέση με το 2017). Εξ αυτών 39.663 κατοικίες πωλήθηκαν σε ξένους αγοραστές, σημειώνοντας άνοδο 78,3% εν συγκρίσει με το 2017.

Στις **αιτίες της έντονης δραστηριότητας** του κατασκευαστικού τομέα στην Τουρκία συγκαταλέγονται η οικονομική ανάπτυξη, η αύξηση πληθυσμού και η συνοδευούσα αυτήν μεγάλη τάση αστικοποίησης (νέος πληθυσμός που επιθυμεί να αποκτήσει κατοικία, αύξηση εισοδήματος, προτίμηση για απόκτηση κατοικίας αντί ενοικίασης).

Ο μεγαλύτερος αριθμός πωλήσεων σημειώνεται, όπως είναι αναμενόμενο, στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως σε Κων/πολη (17% του συνόλου), Αττάλεια, Άγκυρα (9,5%) και Σμύρνη (5,5%).

Τομείς που παρουσιάζουν μεγάλη κατασκευαστική δραστηριότητα είναι οι χώροι γραφείων (άνοδος 42% μεταξύ 2010-2019) και τα εμπορικά κέντρα (458 σε λειτουργία με 126 εξ αυτών στην Κωνσταντινούπολη).

Σε ό,τι αφορά τα μεγάλα Δημόσια Έργα, εξαιρετικά δημοφιλείς είναι οι κατασκευές μέσω Συμπράξεως Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ- PPP). Σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Τουρκία καταλαμβάνει την 3^η θέση παγκοσμίως σε υλοποίηση έργων ΣΔΙΤ, έχοντας υλοποιήσει πάνω από 220 σχετικές συμβάσεις την παρελθούσα δεκαετία. Συνολικά, την 15-ετία 1990-2015 εκτιμάται ότι η αξία των δημοσίων έργων που κατασκευάστηκαν υπό τη μορφή ΣΔΙΤ ανέρχεται σε 147,14 δις ευρώ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Οι τουρκικές κατασκευαστικές εταιρείες είναι από τις μεγαλύτερες παγκοσμίως. Ενδεικτικό είναι ότι στον κατάλογο 2018 των **250 μεγαλύτερων κατασκευαστικών εταιρειών, με διεθνή δραστηριότητα** (περιοδικό Engineering News Record, ENR), περιλαμβάνονται 17 τουρκικές κατασκευαστικές εταιρείες (σημαντικά λιγότερες από τις 44 του καταλόγου του 2017)

Το άνοιγμα των τουρκικών κατασκευαστικών εταιριών στις ξένες αγορές ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Η πρώτη χώρα στην οποία οι Τούρκοι εργολάβοι άρχισαν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους ήταν η Λιβύη.

Αργότερα, οι τουρκικές κατασκευαστικές επεκτάθηκαν και σε άλλες αραβικές χώρες όπως το Ιράκ, την Ιορδανία, τη Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, την Υεμένη και το Ιράν. Ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, 90% των εκτός Τουρκίας έργων που ανελήφθησαν πραγματοποιήθηκαν στις αραβικές χώρες. Από τις αρχές της δεκαετίας του '80, οι τουρκικές εταιρίες άρχισαν να δραστηριοποιούνται προς τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Από τη δεκαετία του '90 και μετά επεκτάθηκαν και στις χώρες ΚΑΚ, στην Ανατολική Ευρώπη και την Ασία, αλλά και σε ευρωπαϊκές χώρες και πλέον σε χώρες και της υποσαχάριας Αφρικής (πχ Αιθιοπία, Ανγκόλα).

Τα διεθνή έργα που έχουν εκτελεσθεί από τουρκικές εταιρείες μέχρι τώρα ανέρχονται σε 9.300 αξίας \$ 356 δισ. δολαρίων (πηγή Turkish Contractors Association).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΑ-ΑΠΕ

- Καθώς η χώρα γνώρισε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης μετά το 2001, η ζήτηση ενέργειας έχει πολλαπλασιασθεί. Βασικός καταναλωτής ηλεκτρικής ενέργειας στην Τουρκία είναι η βιομηχανία (μεταλλουργία, χημική βιομηχανία, μηχανουργία).
- Την προηγούμενη δεκαετία παρατηρήθηκε αύξηση της κατανάλωσης άνθρακα, φυσικού αερίου και σημαντική μείωση της κατανάλωσης πετρελαίου. Επίσης, διευρύνεται συνεχώς η χρήση υδροηλεκτρικής ενέργειας, με νέες μονάδες παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας να προστίθενται συνεχώς στις ήδη υπάρχουσες. Η Τουρκία κατέχει μεγάλα λιγνιτικά αποθέματα, τα οποία παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητα.
  - Με την ιδιωτικοποίηση της Toroslar Elektrik, ολοκληρώθηκε στα τέλη Σεπτεμβρίου 2013 το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων 18 δημόσιων επιχειρήσεων στον τομέα της διανομής ηλεκτρικής ενέργειας.
  - Οι σημαντικότερες ιδιωτικοποιήσεις από τις 18 συνολικά που πραγματοποιήθηκαν, αφορούσαν τις δύο μεγαλύτερες εταιρείες διανομής ηλεκτρικής ενέργειας στην Τουρκία, την Toroslar Elektrik και την AYEDAŞ, οι οποίες αποκτήθηκαν έναντι 3 δισ. δολ. από την εταιρεία Enerjisa (ανήκει στον τ/όμιλο Sabanci και το γερμανικό κολοσσό ενέργειας E.ON.). Έτσι, γίνεται πλέον μία από τις σημαντικότερες εταιρείες της χώρας στον τομέα αυτό.
  - Από τις ΑΠΕ (πλην υδροηλεκτρικών) κυρίως ενισχύθηκε η παραγωγή αιολικής ενέργειας. Η εγκατεστημένη ισχύς από φωτοβολταϊκά συστήματα είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

Στο πλαίσιο του πενταετούς προγράμματος 2015-2019 η χώρα έχει θέσει ήδη στόχους για μείωση της εξάρτησης από εισαγωγές ενεργειακών πηγών, διασφάλιση της προσφοράς, των υποδομών και της ομαλής λειτουργίας της αγοράς, ειδικότερα:

- Αύξηση της παραγωγής ενέργειας από εγχώριες πηγές άνθρακα το 2019 κατά 50% σε σχέση με το 2015 (από 40 σε 60 δισ. KWH). Σημειώνεται ότι, το 2015, η από εγχώριες πηγές άνθρακα παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια αντιπροσώπευε 14,8% του συνόλου και η εγκατεστημένη ισχύς, 9.437 MW, αντιπροσώπευε 12,1% του συνόλου.
- Μείωση της παραγωγής ενέργειας από φυσικό αέριο (εισαγόμενο) από 45% του συνόλου το 2015 σε 38% το 2019

Αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος (MW) ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως ακολούθως:

έτος	2015	2017	2019	Μετ/λή % 2019/15
Υδροηλεκτρική	25.000	27.200	32.000	28,0%
Αιολική	5.600	9.500	10.000	78,6%
Γεωθερμική	360	420	700	94,4%
Ηλιακή	300	1.800	3.000	900,0%
Βιομάζα	380	540	700	84,2%

Ο ιστότοπος της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας της Τουρκίας είναι: <http://www.emra.org.tr/> και υπάρχει και στην αγγλική. (τηλ. 0090 312 2014001, φαξ. 0090 312 2014050)

Πληροφορίες σχετικά με την αγορά ενέργειας στην Τουρκία μπορεί να βρει κανείς στον εξής ιστότοπο: <http://turkey-electricity.com/page3.html>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Σημαντικό κεφάλαιο οικονομικού χαρακτήρα είναι οι χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Τουρκία από διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι οι ακόλουθες:

Η Ε.Ε. μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας, χρηματοδοτεί (δια του προγράμματος IPA 2014-2020) με 4.453,9 εκατομ. ευρώ την Τουρκία (δεν περιλαμβάνονται οι πόροι για τη διασυνοριακή συνεργασία), για δράσεις στους εξής τομείς: δημοκρατία και διακυβέρνηση, κράτος δικαίου και θεμελιώδη δικαιώματα, περιβάλλον και κλιματική αλλαγή, μεταφορές, ενέργεια, ανταγωνιστικότητα και καινοτομία, εκπαίδευση, αύξηση θέσεων εργασίας, έργα κοινωνικής πολιτικής και προώθησης κοινωνικού διαλόγου και ενσωμάτωσης όλων των κοινωνικών ομάδων, γεωργία και αγροτική οικονομία, τοπικές και περιφερειακές συνεργασίες.

http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/funding-by-country/turkey/index_en.htm

Τα προγράμματα αυτά είναι τα πλέον υποσχόμενα για συμμετοχή ελληνικών εταιρειών καθώς η ΕΕ ευνοεί τη δημιουργία κοινοπραξιών από περισσότερες της μίας χώρες.

Ελληνικές εταιρείες Συμβούλων (περιορισμένος αριθμός) συμμετέχουν ήδη σε έργα αυτών των προγραμμάτων ενώ και Έλληνες μηχανικοί απασχολούνται ως ειδικοί σε άλλες (χωρίς ελληνική συμμετοχή) κοινοπραξίες.

Η Παγκόσμια Τράπεζα είχε χορηγήσει μέχρι τον Αύγουστο του 2013 σε \$ 17,9 δισ. ενώ για τα έτη 2014, 2015, οι δεσμεύσεις της Τράπεζας ανήλθαν σε \$ 318 και \$ 1.163 εκατ. δολάρια, αντιστοίχως.

Οι τομείς, στους οποίους δραστηριοποιείται η Τράπεζα και στους οποίους χρηματοδοτεί αναπτυξιακά έργα, περιλαμβάνουν,

- ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα,
- δημόσια οικονομικά,
- ενέργεια,
- κλιματική αλλαγή,
- εκπαίδευση,
- περιβάλλον και την τοπική αυτοδιοίκηση.

<http://www.worldbank.org/en/country/turkey>

EBRD Τα έργα (χορηγεί κυρίως δάνεια) της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης & Ανάπτυξης (EBRD) στην Τουρκία επικεντρώνονται σε επενδύσεις στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, βελτίωση υποδομών, ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ιδιωτικού τομέα, εμπάθυνση των κεφαλαιακών αγορών, προώθηση της τοπικής επιχειρηματικότητας και αύξηση της

συμμετοχής των νέων και των γυναικών στην επιχειρηματικότητα. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη ενημέρωση από στοιχεία της ΕΤΑΑ, στην Τουρκία η ΕΤΑΑ χρηματοδοτεί 185 έργα με 7.300 εκατομ. ευρώ, εκ των οποίων 97% αφορούν τον ιδιωτικό τομέα.

<http://www.ebrd.com/turkey.html>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Η Τουρκία συνιστά μια αρκετά δύσκολη αγορά, δεδομένου του προστατευτισμού των αγροτικών και μεταποιημένων προϊόντων και υπηρεσιών της, ο οποίος εκδηλώνεται, τόσο με την υπέρμετρη δασμολόγηση (π.χ. ελαιόλαδο 31%, φέτα 180% κλπ), όσο και με τη δημιουργία επιπρόσθετων εμποδίων (π.χ. χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες) που προβλέπονται κατά την εισαγωγή τους. Πρόσθετα, σε ορισμένους κλάδους, όπως στα τρόφιμα-ποτά, η Τουρκία είναι πολύ ανταγωνιστική, κυρίως λόγω της χαμηλής τιμής διάθεσης των τουρκικών προϊόντων αλλά και της νοοτροπίας του μέσου Τούρκου καταναλωτή να προτιμά τα εγχώρια και τα φθηνά προϊόντα.

Από την άλλη πλευρά, η Τουρκία είναι μια χώρα γειτονική με ευνοϊκά δημογραφικά στοιχεία, θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης μέχρι σήμερα και με πληθυσμό 83,15 εκ., εκ των οποίων περίπου το 10% αφορά καταναλωτές της μέσης και ανώτερης εισοδηματικής τάξης, που ταξιδεύουν και διαμορφώνουν δυτικά καταναλωτικά πρότυπα. Τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν, προκειμένου να προβληθούν τα ελληνικά προϊόντα ως υψηλής ποιότητας (και υψηλής διατροφικής αξίας στην περίπτωση των τροφίμων). Οπότε, προϊόντα χαρακτηριστικά μεσογειακής διατροφής με το επιπλέον πλεονέκτημα της βιολογικής παραγωγής τους, θα μπορούσαν να τύχουν ευνοϊκής αποδοχής στην τουρκική αγορά.

Επιπλέον, η Τουρκία είναι μια χώρα όπου παρατηρείται έντονη κατασκευαστική δραστηριότητα, γεγονός που επιτρέπει την περαιτέρω προώθηση δομικών προϊόντων, όπου παραδοσιακά έχουμε καλές επιδόσεις στις εξαγωγές (αλουμίνιο, τσιμέντο, σκυρόδεμα, τσιμέντο, άσφαλτος, γύψος, κεραμίδια, μάρμαρο, γρανίτης, μονωτικά υλικά, πλαστικά, υλικά συσκευασίας).

Στοιχείο που θα πρέπει να συνεκτιμηθεί είναι ότι είναι μια χώρα με καταναλωτικές ανάγκες σε τομείς όπου έχουμε συγκριτικό πλεονέκτημα (π.χ. φαρμακευτικά, καλλυντικά, ιατρικός εξοπλισμός, πολύτιμοι λίθοι).

Οι προτάσεις μας για την προώθηση ελληνικών προϊόντων και τη διεύρυνση ελληνοτουρκικών εμπορικών και επενδυτικών συνεργειών, μπορούν να συνοψιστούν στις παρακάτω:

A. Ενεργή παρέμβαση, σε επίπεδο ευρωπαϊκών θεσμών, ώστε στα πλαίσια των προσεχών διαπραγματεύσεων ΕΕ-Τουρκίας για την επικαιροποίηση της Συμφωνίας Τελωνειακής Ένωσης να επιτευχθεί μείωση του προστατευτισμού της τουρκικής αγοράς με μείωση των επιβαλλόμενων δασμών και μη δασμολογικών εμποδίων σε τρόφιμα και καταναλωτικά προϊόντα.

B. Ενθάρρυνση των ελληνικών εταιρειών για συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις στην Τουρκία.

Γ. Συμμετοχή/Διοργάνωση Επενδυτικών Φόρα στην Τουρκία με προσκλήσεις προς ελληνικές εταιρίες για παρουσίαση σε δυνητικούς τούρκους επενδυτές συγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων προς αξιοποίηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ: ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

ΠΗΓΕΣ:

www.turkstat.org.tr

<http://www.hurriyetdailynews.com/>

www.invest.gov.tr

<http://www.tobb.org.tr>

<http://www.deik.org.tr/>

<http://www.inflation.eu/inflation-rates/turkey/historic-inflation/cpi-inflation-turkey-2012.aspx>

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/turkey/>

<http://www.centralbanknews.info>

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_113456.pdf

<http://www.tradingeconomics.com/turkey/balance-of-trade>

<http://www.ebrd.com/pages/country/turkey.shtml>

www.epdk.gov.tr (Energy Market Regulatory Authority)

www.rekabet.gov.tr (Competition Authority)

www.bddk.org.tr (Banking Regulation & Supervision Agency)

www.cmb.gov.tr (Board Authority)

www.oib.gov.tr (Privatization Administration)

www.btk.gov.tr (Information & Communication Technologies Authority)

MINISTRY OF ECONOMY www.economy.gov.tr

MINISTRY OF FINANCE www.maliye.gov.tr

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS www.mfa.gov.tr

MINISTRY OF CUSTOMS AND TRADE www.gumruticaret.gov.tr

MINISTRY OF AGRICULTURE www.tarim.gov.tr

CENTRAL BANK OF TURKEY www.tcmb.gov.tr

TURKISH STATISTICAL INSTITUTE www.turkstat.gov.tr

INVEST IN TURKEY AGENCY www.invest.gov.tr

UNDERSECRETARIAT OF FOREIGN
TRADE www.dtm.gov.tr

UNDERSECRETARIAT OF TREASURY www.treasury.gov.tr

<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-17988453>

<http://www.reuters.com/>

<http://edition.cnn.com/>

<http://www.todayszaman.com>

<http://www.hurriyetdailynews.com/>

(<http://www.allaboutturkey.com/>)

<http://worldpopulationreview.com/countries/turkey-population/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α. Οι κυριότερες πόλεις της Τουρκίας (πλην Άγκυρας και Κων/πολης) και το αντίστοιχο επιχειρηματικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν για δυνητικούς εξαγωγείς και επενδυτές

ΠΟΛΕΙΣ	ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Σμύρνη	Τουρισμός, αυτοκινητοβιομηχανία, βιομηχανία χημικών, ΑΠΕ, ICT, Αγροτική παραγωγή (βαμβάκι, φρούτα, ελιές, ελαιόλαδο), Καπνά, Τρόφιμα-Ποτά, Σιδηρομεταλλεύματα, Υφασματοβιομηχανίες	Η Σμύρνη συνιστά: 1. Το δεύτερο μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο της χώρας 2. Κέντρο παραγωγής του 9,3% της συνολικής τουρκικής βιομηχανικής παραγωγής 3. Κέντρο δραστηριοποίησης 1.600 περίπου διεθνών βιομηχανιών και επιχειρήσεων 4. Έδρα 4.000 εξαγωγικών εταιριών 5. χώρο δύο Ελεύθερων Ζωνών και 7 ενεργών Βιομηχανικών Ζωνών, 4 εμπορικών λιμένων και μιας Βιομηχανικής Τεχνολογικής Ζώνης
Προύσα	Αυτοκινητοβιομηχανία, υφάσματα, τρόφιμα (γάλα, αναψυκτικά), συσκευασίες, χειμερινός τουρισμός, θερμά λουτρά	1. Μεγάλες βιομηχανίες όπως FIAT, Renault CocaCola, Bosch, Pepsi, Sütaş κλπ είναι χρόνια εγκατεστημένες στην Προύσα 2. Έδρα του Bursa International Textiles&Trade Center
Άδανα	Αγροτικά προϊόντα (βαμβάκι, σταφύλι, καλαμπόκι, αλεύρι, σόγια), επεξεργασία δερμάτων και υφασμάτων, βιομηχανίες παραγωγής φυτικών ελαίων και μαργαρίνης, συνεδριακός τουρισμός,	1. Μεγάλα Συνεδριακά Κέντρα (TÜYAP Exhibition and Congress Centre, Alper Akinoğlu Congress Center) 2. Στα Άδανα είναι εγκατεστημένη η μεγαλύτερη ευρωπαϊκή εταιρία επεξεργασίας πολυεστέρα Advansa Sasa S.A
Γκαζιάντεπ	Ελαιόλαδο, Αγροτικά προϊόντα (φυστίκια), Επεξεργασμένα χαλιά, Τουρισμός, τοπικά παραδοσιακά προϊόντα (χάλκινα διακοσμητικά και σανδάλια)	Στο Γκαζιάντεπ βρίσκεται η μεγαλύτερη οργανωμένη βιομηχανική περιοχή στην Τουρκία

Ικόνιο	Εξαρτήματα αυτοκινήτων, αγροτικά μηχανήματα, πλαστικά, αγροτικά προϊόντα, έπιπλα, αλευρόμυλοι	
Αττάλεια	Τουρισμός (θερινός, χειμερινός, μουσειακός, αθλητικός κλπ) Αγροτικά προϊόντα (βαμβάκι, ελιές, ελαιόλαδο, μπανάνες, φρέσκα λαχανικά) κατασκευή πολυτελών yacht, ναυπήγηση, κατασκευή φωτιστικών	1. Το 2012 η Αττάλεια συγκαταλέχθηκε στους 5 σημαντικότερους προορισμούς παγκοσμίως (βάσει επισκεψιμότητας) από την UNWTO (United Nations World Tourism Organization) 2. Από το 2000 υπάρχει στην Αττάλεια ελεύθερη ζώνη κατασκευής yachts
Μερσίνα	Ναυτιλία, μηχανήματα (αποθήκευση, παραγωγή, συναρμολόγηση- αποσυναρμολόγηση), εκθεσιακός τουρισμός	Το 1986 δημιουργήθηκε στη Μερσίνα η πρώτη Ελεύθερη Οικονομική Ζώνη στην Τουρκία
Εσκίσεχίρ	Βιομηχανία φορτηγών, μηχανήματα, κατασκευή σιδηροδρόμων, ηλεκτρονικά, μηχανές αεροσκαφών, αγροτικά μηχανήματα, βιομηχανίες επεξεργασίας ζάχαρης, τσιμέντο, χημικά προϊόντα, τρόφιμα (μπισκότα, σοκολάτες, γλυκά), κεραμοβιομηχανία, επεξεργασία ορυκτών πρώτων υλών για την κατασκευή διακοσμητικών (Meerschaum)	
Σαμψούντα	Ιατρικά προϊόντα, έπιπλα, καπνά, χημική βιομηχανία, ναυτιλία (σύνδεση με Νοβοροσισκ), αγροτικά προϊόντα, εξαρτήματα αυτοκινήτων	
Ερζερούμ	Χειμερινός τουρισμός (σκι στο όρος Palandöken), λιθοκατασκευές (κοσμήματα και διακοσμητικά από πέτρα Oltu)	Τελικό σημείο του αγωγού BTE (Baku-Tbilisi-Erzurum)
Καραμάνμαράς	Βιομηχανία υφασμάτων, παγωτό	Τέσσερις από τις μεγαλύτερες υφασματοβιομηχανίες της Τουρκίας (<u>Kipaş</u> , <u>İskur</u> , <u>Arsan Bozkurt</u>) είναι εγκατεστημένες στην πόλη. Εκεί δραστηριοποιούνται επίσης οι American Eagle και Aeropostale (ενδύματα)
Κιουτάχεια	Ορυχεία λιγνίτη, βιομηχανία κατασκευής τούβλων, επεξεργασίας	

	ζάχαρης, νιτρικού οξέως, επεξεργασία ορυκτών πρώτων υλών για την κατασκευή διακοσμητικών (Meerschaut), αγροτικά προϊόντα (φρούτα, δημητριακά)	
Τραπεζούντα	Αγροτικά προϊόντα (τσάι, φουντούκια, φρούτα), ξυλεία, κτηνοτροφία, αλιεία, παραγωγή γάλακτος, μέλι, αυγά, παρασκευή τσιμέντου, δομικά υλικά, προϊόντα από μέταλλο, ασήμι, χρυσό, χαλκό και γυαλί, παρασκευή ιατρικών προϊόντων	Η Τραπεζούντα καλύπτει το 20% των συνολικών αναγκών της χώρας σε αλιεία (στον Εύξεινο αλιεύεται το 75% των ψαριών της αλιευτικής παραγωγής της Τουρκίας)
Αδριανούπολη	Αγροτικά προϊόντα (πεπόνια, καρπούζια, καλαμπόκι, ζάχαρη, τομάτες, μελιτζάνες, σταφύλια), αλιεία, κτηνοτροφία, κυνήγι τουρισμός	